

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2019

Marek Černovský

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Internetové recenze životopisného filmu Masaryk a
uživatelské komentáře na Česko-slovenské filmové
databázi**

Bakalářská práce

Autor práce: **Marek Černovský**

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: prof. MgA. David Jan Novotný

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2019

Marek Černovský

Bibliografický záznam

ČERNOVSKÝ, Marek. *Internetové recenze životopisného filmu Masaryk a uživatelské komentáře na Česko-slovenské filmové databázi*. Praha, 2019. 97 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce prof. MgA. David Jan Novotný.

Rozsah práce: 64458 znaků (včetně mezer)

Anotace

Bakalářská práce *“Internetové recenze životopisného filmu Masaryk a uživatelské komentáře na Česko-Slovenské filmové databázi”* se zabývá životopisně-historickým filmem *Masaryk* a jeho analýzou prostřednictvím jak uživatelských komentářů na Česko-Slovenské filmové databázi (CSFD.cz), tak recenzí, zejména na stránkách MovieZone.cz, Filmová databáze (FDb.cz), Kinobox.cz a Filmserver.cz. Porovnáním všech těchto hodnocení dochází k popisu charakteristických rysů snímku, jakožto i jeho specifik v rámci svého žánru. Zároveň dochází ke srovnání filmového děje s realitou, tedy jak se události skutečně odehrály.

Aby měla analýza faktické základy, předchází jí teoretická část. V ní práce charakterizuje film jako dramatické umění, specifikuje životopisný žánr jako takový a popíše vývoj české filmové kritiky, včetně jejího přechodu z tištěné do internetové, resp. online podoby.

Pozornost je věnována také samotnému Janu Masarykovi – jeho osobě, kariéře a odkazu. Kvantitativní výzkum ukazuje, jak dnešní veřejnost zná Jana Masaryka, stejně jako události líčené ve filmu.

Annotation

The bachelor's work „Internet reviews of a biographical film Masaryk and users' online comments in Česko-Slovenská filmová databáze“ depicts and analyses a biographical and historical film Masaryk both with users' online comments in Česko-Slovenská filmová database (CSFD.cz) and reviews, especially on the websites MovieZone.cz, Filmová databáze (FDb.cz), Kinobox.cz, and Filmserver.cz. Comparing all the comments and reviews, the characteristic features of the film as well as its specifics in terms of biographical genre are demonstrated. The work also compares the film's plot with real events as they actually occurred.

A theoretical part precedes the analysis so it can have a factual basis. The

work characterises film as a dramatic art, specifies a biographical genre as a whole and describes the evolution of a Czech film criticism, including its transition from printed to online form.

Attention is also given to Jan Masaryk himself – his persona, career and legacy. Quantitative research shows how well today's Czech public knows Jan Masaryk and events depicted in the film.

Klíčová slova

Jan Masaryk, film, životopisný žánr, analýza, recenze, komentář, Česko-Slovenská filmová databáze, FDb.cz, MovieZone.cz, Kinobox.cz, Filmserver.cz

Keywords

Jan Masaryk, film, biographical genre, analysis, review, comment, Česko-Slovenská filmová databáze, FDb.cz, MovieZone.cz, Kinobox.cz, Filmserver.cz

Title

„Internet reviews of a biographical film Masaryk and users' online comments in Česko-Slovenská filmová databáze“

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce prof. MgA. Davidu Janu Novotnému za cenné rady, inspiraci a velkou trpělivost.

Obsah

ÚVOD	2
1. Film jako dramatické umění	4
1.1 Umění a film	4
1.2 Struktura filmu	5
2. Životopisný žánr	10
<u>2.1</u> Problémy a specifika	10
3. Filmové recenze a komentáře v Česku	11
3.1 Recenze	11
3.1.1 Recenze v Československu	12
3.1.2 Recenze v samostatném Česku	13
3.2 Komentář	14
3.2.1 Komentář v Československu (a před ním)	15
3.2.2 Komentář v samostatném Česku	18
4. Jan Masaryk	19
4.1 Začátky	19
4.2 Kariéra	21
5. Film Masaryk	22
5.1 Děj versus realita	23
5.1.1 Masaryk a kokain	23
5.1.2 Masaryk a psychická nevyrovnanost + nezodpovědnost	24
5.1.3 Masaryk a nervové zhroucení	24
5.1.4 Masaryk a Beneš po Mnichovské dohodě	25
5.2 Sběr dat	25
5.2.1 Vyhodnocení	27
5.3 Masaryk v kontextu historické a životopisné tvorby	29
5.4 Recenze na vybraných internetových serverech	30
5.4.1 FDb.cz	30
5.4.2 MovieZone.cz	30
5.4.3 Kinobox.cz	31
5.4.4 Filmserver.cz	31
5.5 Komentáře na ČSFD.cz	32
6 Výstup z kritického přijetí snímku	34
ZÁVĚR	35
SUMMARY	36
POUŽITÁ LITERATURA	37

Úvod

Masaryk je snímek, který v roce 2016 natočil a 9. března následujícího roku uvedl do kin režisér Julius Ševčík. Děj se věnuje životu Jana Masaryka, diplomata, politika a syna prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, mezi lety 1937 a 1939. Tehdy působil jako velvyslanec v Londýně, po Mnichovské dohodě se však funkce vzdal a na začátku dalšího roku za nepříliš známých okolností odcestoval na několik měsíců do USA.

Středobodem této bakalářské práce je analýza kritické odezvy českého filmového publika, a to jednak uživatelských komentářů na Česko-Slovenské filmové databázi, jednak odborných recenzí na internetových serverech. Mírně v rozporu s bakalářskými tezemi jsem se rozhodl porovnat v první řadě recenze na stránkách FDb.cz, MovieZone.cz, Kinobox.cz a Filmserver.cz, jež považuji za čtyři nejrelevantnější online kritické platformy. Výsledkem analýzy by měly být odpovědi na otázky, jaké charakteristické rysy v rámci životopisného žánru nese film *Masaryk*, popř. jakými novými postupy jej ozvláštňuje, a čím nebo zda přispěl k rozvoji české kinematografie jako takové.

První tři kapitoly se snaží dát práci faktografickou kostru. První kapitola jde až k samotným kořenům filmové teorie a definuje film jako dramatické umění. Ve druhé kapitole se věnuje specifickým rysům životopisného žánru (nejen) ve filmu, slouží tedy jako důležitý základ pro pozdější analýzu. Třetí kapitola sleduje vývoj filmové recenze a komentáře v Česku, resp. Československu, a v souladu s faktem, že práce sleduje výhradně internetovou kritiku, zaznamenává a popisuje přesun žánrů z tištěné do online podoby.

Čtvrtá kapitola přibližuje soukromý a pracovní život Jana Masaryka i mimo časovou rovinu, jež je zaznamenána ve filmu. Kromě toho, že se zde pokouším o nástin Masarykova politicko-společenského odkazu, doplňuji kapitolu o kvantitativní výzkum, v němž lidé různých věkových kategorií odpovídají na sadu otázek, týkajících se jak filmových událostí, tak dalších reálií z Masarykova života. Cílem výzkumu je v rámci možností demonstrovat, jak dobře se současná veřejnost orientuje v oblasti obou proměnných.

V páté kapitole kromě již zmíněné analýzy internetových kritik posuzuji fakticitu filmového děje, a to na základě studia jak odborné literatury, tak archivních a dobových pramenů z badatelný Masarykova ústavu. Zároveň doplňuji kapitolu o kvantitativní výzkum, v němž lidé různých věkových kategorií odpovídají na sadu otázek, týkajících se

jak filmových událostí, tak dalších reálií z Masarykova života. Cílem výzkumu je v rámci možností demonstrovat, jak dobře se současná veřejnost orientuje v oblasti obou proměnných.

V šesté a poslední kapitole se zabývám již také zmíněným výstupem z komentářů uživatelů Česko-Slovenské filmové databáze a vybraných recenzí, stejně jako specifickými (v rámci životopisného žánru) či inovátorskými prvky filmu *Masaryk*. V závěru pak posuzuji, nakolik se mi podařilo splnit vytyčené cíle.

Doufám, že tato bakalářská práce poskytne kvalitní a praktické informace, ať už o životopisném filmu jakožto filmovém sub-žánru, vývoji české filmové kritiky, nebo o Janu Masarykovi a snímku o něm natočeném, a že s důstojností rozšíří akademické řady.

Teoretická část

1. Film jako dramatické umění

1.1 Umění a film

Na úplný začátek několik vět k filmu jako takovému. „*Filmový průmysl představuje jeden z mladších kreativních průmyslů, jehož současný význam souvisí s rostoucím vlivem obrazové kultury ve všech oblastech našeho života.*“¹ Popis Evy Žákové naznačuje, jakému fenoménu vdechly na konci 19. století život osoby jako bratři August (vlevo) a Louis Lumièreové, Max a Emil Skladanowští či Georges Méliès. Film se díky svému do té doby nevídanému pohyblivému vizuálu stal symbolem modernity a přinesl zcela nové možnosti na poli uměleckého vyjádření. Jak podotýkají Kristin Thompsonová a David Bordwell, postupy jako vyprávění fiktivních příběhů, zaznamenávání skutečných událostí, animování objektů nebo obrázků a experimentování se samotnou formou bylo něco, co divákům nemohla jiná média nabídnout².

Filmové médium lze společně s rozhlasovou hrou a televizní hrou považovat za nejevištní audiovizuální druh dramatického umění, tedy takový, v němž se příjemce na rozdíl od scénických umění nenachází v přímé interakci s interpretem, ale umělecké vyjádření se k němu dostává přenosem skrze rozhlas či kameru. James Monaco v knize *Jak číst film* dodává, že jde rovněž o umění záznamové a v jednom ze tří definovaných způsobů nahlížení na umění, spektru abstrakce, mu přiznává značně univerzální funkci.³ Principem spektra abstrakce je uspořádání umění dle míry abstrakce na umění:

- Praktická (nejabstraktnější) -design, architektura
- Environmentální – architektura, sochařství
- Obrazová – sochařství, malířství, kresba, grafika

---

¹ ŽÁKOVÁ, Eva a kolektiv. *Mapování kulturních a kreativních průmyslů v ČR, II. svazek* [online]. 1. vydání. Praha: Institut umění – Divadelní ústav. 2015 [cit. 2019-05-04]. ISBN 978-80-7008-354-3, s. 299. Dostupné z: <https://prospero.divadlo.cz/e-publikace-ke-stazeni/mapovani-kulturnich-a-kreativnich-prumyslu-v-cr-ii-svazek/>

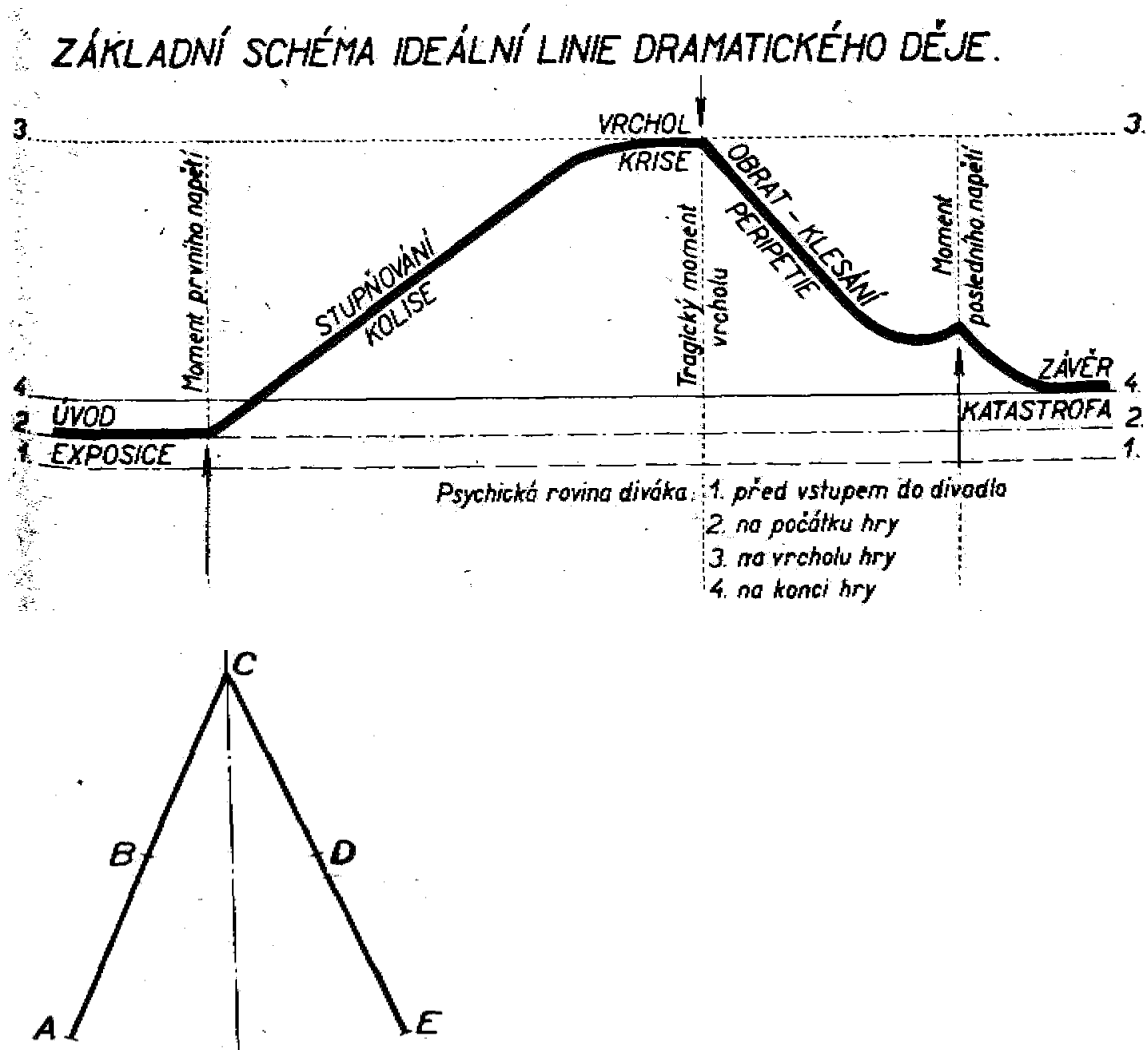
² BORDWELL, David, THOMPSONOVÁ, Kristin. *Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu*. Přeložili Petra DOMINKOVÁ, Jan HANZLÍK, Václav KOFROŇ. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění, 2011. ISBN 978-0-07-338616-4, s. 23.

³ MONACO, James. *Jak číst film: svět filmů, médií a multimédií: umění, technologie, jazyk, dějiny, teorie*. 1. vydání. Praha: Albatros, 2004. Albatros Plus. ISBN 80-000-1410-6, s. 24-25.

- Dramatická – jevištní drama
- Narativní – román, povídka, literatura faktu, poezie, tanec
- Hudební (nejméně abstraktní) – poezie, tanec;

čímž navazuje na mimetickou teorii věrnosti zachycení reality, jíž se věnovali již Aristoteles a Platón. Film prochází celým tímto spektrem i díky svému technickému charakteru a obrazovosti⁴.

1.2 Struktura filmu

Aby bylo možné podrobit analýze kritiku recenzentů a komentátorů na filmových serverech, je třeba si nejprve ukázat, jak takový film vzniká a jakých konceptů se během

⁴ MONACO, James. *Jak číst film: svět filmů, médií a multimédií: umění, technologie, jazyk, dějiny, teorie*. 1. vydání. Praha: Albatros, 2004. Albatros Plus. ISBN 80-000-1410-6, s. 24-25.

procesu tvorby drží. Výše vložená schémata publikoval ve své knize *Technika dramatu* německý (nejen) literární teoretik Gustav Freytag⁵. Znázorňují pět stavebních kamenů dramatického příběhu, jejichž koncept zpopularizovali klasicistní autoři v čele s Jeanem Racinem a které dodnes do značné míry ovlivňují jak divadelní, tak filmovou dramatickou tvorbu. Řeč je o expozici, krizi, kolizi, peripetii a katastrofě. V následujících řádcích tyto části přiblížím a bude-li to možné, připojím pro lepší představu ke každé z nich odpovídající dějovou pasáž z filmu *Masaryk*.

„**Expozice** (z lat. *expositio*: výklad, rozbor, výměr), úvodní část literárního, dramatického nebo filmového díla, seznámení s hlavními postavami a jejich vztahy jakož i s prostředím, v němž se příběh odehrává.“⁶

Tak jako novinář ve správně strukturované tiskové zprávě, měl by i scenárista, potažmo režisér v souvislosti s úvodními minutami filmu zodpovědět, anebo alespoň naznačit odpovědi na otázky *co, kdo, kdy, kde, jak a proč?* Podle Syda Fielda expozice zabírá úvodních přibližně 30 stran scénáře (což je cca 30 minut filmu), přičemž prvních 10 stran / minut je klíčových, jelikož zde se divák většinou rozhodne, zda se mu film líbí nebo ne⁷. Neméně důležitou agitační funkci zde mají i obraz a zvuk. Oba tyto elementy mohou při vhodné součinnosti diktovat tempo příběhu hned od začátku a gradovat či naopak tlumit dramatičnost scén dle potřeby. Prvek, okolo něž se příběh točí (ať už hlavní postava nebo například konkrétní situace), by měl určovat dějovou koherenci. Časové vymezení a způsob vyprávění pak definují ohraničenost příběhu⁸, jež by měla být zachována až do konce. Jednoduše shrnuto, úvod by měl jasně ukázat, jakými tematickými prostředky (syžet) bude realizováno ústřední téma (fabule).

Režisér Ševčík si v kontextu se zmíněnými požadavky podle mého názoru poradil s expozicí dobře. Úvodní krátkou textovou zprávu o pomnichovských náladách střídá

---

⁵ FREYTAG, Gustav. *Technika dramatu* [online]. Přeložil Jaroslav ŽERT. Praha: Ústav pro učebné pomůcky průmyslových a odborných škol. 1944. [cit. 2019-05-04], s. 299. Knihovna Divadelního prostoru, sv. 6. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/jaro2016/DVQ024K/um/Gustav_Freytag_-_Technika_dramatu.pdf

⁶ NOVOTNÝ, David Jan. *Budování příběhu aneb demiurgie versus dramaturgie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-246-1306-2, s. 34.

⁷ FIELD, Syd. *Jak napsat dobrý scénář: Základy scenáristiky*. Přeložil Lukáš HOUDEK. 1. vydání. Praha: Rybka Publishers, 2007. ISBN 80-87067-65-7, s. 18.

⁸ NOVOTNÝ, David Jan. *Budování příběhu aneb demiurgie versus dramaturgie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-246-1306-2, s. 28.

gradovaná scéna hlavního hrdiny hrající na klavír v americkém bytě, do něhož se evidentně vloupal. Za to je odvezen na záchytnou stanici a na známého terapeuta, který jej navštíví, naléhá pod pohružkou sebevraždy, aby jej odvezl do psychiatrické léčebny. Přání se mu splní a po dialogu o motivech jeho počínání se režisér vrací v čase o rok zpět, kde diváka seznamuje se zbývajícími zásadními postavami. Jak se později ukáže, pasáže filmu odehrávající se v Americe navazují na dějový zvrát v peripetii a postupně odhalují vnitřní konflikty hlavního hrdiny. Divák by v tuto chvíli měl znát odpovědi na otázky, kdo je hlavní hrdina a co způsobilo jeho špatný psychický stav, kde a kdy se bude odehrávat děj a jakým způsobem bude vyprávěn.

„Kolize (z lat. colido: srážeti, utkati se) – zauzlení dramatického konfliktu, postupné krystalizování srážky zájmů.“⁹

Podle režisérova záměru může následovat po expozici, ale také se s expozicí může plynule prolínat. Má svůj spouštěč a *„je ve své podstatě zauzlením děje a rozhodně by měla být takového rázu, aby diváka zajímal způsob rozuzlení.“¹⁰* V Masarykovi lze o momentu kolize mluvit ve scéně, kdy Konrad Henlein na schůzce s hlavní postavou stupňuje požadavky sudetských Němců na autonomii a zaštiťuje se britskou podporou. Schůzka reprezentuje komplikaci v otázce autonomie Československa a evokuje zvědavost, co z ní v následujících minutách vzejde. Zároveň můžeme v kontextu snímku hovořit o spouštěči, jímž je smrt Tomáše Garrigua Masaryka, symbolu svobodného a demokratického Československa.

„Krise – ústřední okamžik dramatického děje mezi základní fází, kdy se děj zauzluje, a rozhodující fází, kdy se rozuzluje.“¹¹

V této pasáži dochází k vyostření děje i postav. Události směřují ke zdánlivě nevyhnutelnému konci, jednotlivé postavy ukazují svůj skutečný potenciál, což neznáma způsobuje narušení či změnu vzájemných vztahů. Děj příběhu zde *„kulminuje, projeví se naplno to, co divák tušil a co podvědomě očekával ať už v kladném či záporném smyslu.“¹²* Přesuneme-li se opět k filmu, hlavní hrdina zde přerušuje styky s britskou milenkou, ve

---

⁹ NOVOTNÝ, David Jan. *Budování příběhu aneb demiurgie versus dramaturgie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-246-1306-2, s. 37.

¹⁰ Tamtéž, s. 38.

¹¹ Tamtéž, s. 39.

¹² Tamtéž, s. 39

scénách z americké „budoucnosti“ se naopak postupně sblíží se svým terapeutem. Zároveň stupňuje svou diplomatickou snahu přesvědčit britské a francouzské politiky, že podpora Československa proti německé agresi je i v jejich zájmu. Ti se stále více profilují jako pragmatičtí, jejichž prioritou je bezpečnost jejich vlastních zemí a zachování míru. Bez znalosti dějin by se tak divák mohl domnívat, že vše směřuje k mezinárodní konferenci, na níž dojde ke střetu německé a československé rétoriky.

„**Peripetie** – zvrát ve vývoji dramatického příběhu; bývá stavěna jako kolize, má však rychlejší spád. Nemusí být výhradně čtvrtou částí dramatu, ale může se vyskytnout prakticky kdykoliv jako náhlý a neočekávaný zvrát v ději.“¹³

Aristoteles při popisu výstavby tragédie připojil k peripetii šestou zápletku, a sice **anagnorise** (poznání). To ve vztahu ke zvrátu představuje změnu nevědomosti v poznání, přátelství v nepřátelství či naopak¹⁴. V *Masarykovi* obě zápletky nastávají, když se hlavní hrdina dozví, že oficiální jednání na konferenci v Mnichově proběhne bez československého zastoupení. Zároveň zjistí, že se prezident Edvard Beneš, jemuž do té doby důvěřoval, rozhodl bez jeho vědomí podstoupit požadovaná pohraniční území Německu a nevysílat mobilizované vojsko do boje. Kombinace rezignace a pocitu zrady pak vedla k tomu, že se hlavní hrdina stal psychicky nestabilním a před novou politickou realitou Československa utekl do Ameriky.

„**Katastrofa** – rozuzlení, zakončení, vyústění děje.“¹⁵

Dochází k finální konfrontaci, jež vede k řešení a zakončení děje. Musí „vyplývat z logiky příběhu, z logiky postav, z jejich charakteru, musí být logickým a přirozeným následkem jejich činů.“¹⁶ Katastrofa by měla mít rychlý spád, ale zároveň je jejím úkolem zodpovědět všechny dosud nejasné otázky, takže divák by s příchodem závěrečných titulků neměl mít dojem, že příběh je nedotažený či nedostatečně vypointovaný. K docílení požadovaného efektu mohou posloužit závěrečné vysvětlivky. V *Masarykovi* se katastrofický element projevuje ostrým rozhovorem rozervaného hlavního hrdiny s terapeutem, který jej nakonec

¹³ NOVOTNÝ, David Jan. *Budování příběhu aneb demiurgie versus dramaturgie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-246-1306-2, s. 37.

¹⁴ ARISTOTELES. *Poetika*. Praha: Gryf, 1993. ISBN 80-85829-01-0, s. 20.

¹⁵ NOVOTNÝ, David Jan. *Budování příběhu aneb demiurgie versus dramaturgie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-246-1306-2, s. 41.

¹⁶ Tamtéž, s. 42.

přesvědčí k návratu do politiky a přesunu do londýnské exilové vlády. Snímek pak končí rozhlasovým projevem Jana Masaryka a stručným popisem zbytku jeho života, který již film nezachycoval.

Současné dramatické umění se nicméně čím dál častěji nese v duchu zkracování tohoto uspořádání. Mluvíme pak o „začátku, v němž se prolíná expozice s kolizí, prostředku, v němž se prolíná krize s peripetií, a o konci, v němž se další peripetie nebo ta, která se neprohnula s krizí, prolne s katastrofou.“¹⁷ Stejně tak Syd Field ve svém paradigmatu scénáře hovoří pouze o začátku, prostředku a konci, resp. expozici, konfrontaci a rozuzlení¹⁸. Úlohu kolize a peripetie v něm však do značné míry sehrávají dva body obratu, první těsně před koncem expozice a druhý na konci konfrontace. Ať už se ale tvůrci vydají jednou či druhou cestou, vždy usilují o dílo, s nímž budou spokojeni oni, diváci i filmoví kritici. Cesta k úspěchu podle Jeana-Clauda Carriera spočívá v tom „být...zajímavý, dobře svůj příběh vybrat vzhledem ke svému publiku, vyprávět jej v dobrém rytmu, bdít nad tím, aby pozornost obecenstva neochabovala, bát se rozvláčnosti, načasovat překvapení, zůstat v hranicích určité pravděpodobnosti nebo jisté logiky.“¹⁹ Poslední jmenované požadavky, pravděpodobnost a logika, úzce souvisí s vykreslením postav a jejich vzájemných vazeb. Postavy jsou komplexně ztvárněné figury, jejichž motivy a charakterové vlastnosti vycházejí z autorova tvůrčího záměru, jakožto i z vlastních charakterových vlastností. Kromě hlavní postavy mají svou úlohu také postavy vedlejší. Ve scénáři i na plátně dostávají méně času a prostoru, i tak mohou být „impulsem, který svou pouhou existencí způsobí nenadálý zvrát v ději či přispěje k jeho završení“²⁰, jak ukazuje třeba právě výše zmiňovaný terapeut z filmu *Masaryk*. Obecně lze říct, že všechny postavy zakoušejí konflikt při cestě za svou dramatickou potřebou, vstupují do vztahů s dalšími postavami a vstupují do vztahu samy se sebou.²¹ Čím více se tvůrcům podaří

---

¹⁷ NOVOTNÝ, David Jan. *Budování příběhu aneb demiurgie versus dramaturgie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-246-1306-2, s. 43.

¹⁸ FIELD, Syd. *Jak napsat dobrý scénář: Základy scénaristiky*. Přeložil Lukáš HOUDEK. 1. vydání. Praha: Rybka Publishers, 2007. ISBN 80-87067-65-7, s. 17.

¹⁹ CARRIERE, Jean Claude. *Vyprávět příběh*. 1. vydání. Praha: Národní filmový archiv, 1995. ISBN 80-7004-081-5, s. 177.

²⁰ NOVOTNÝ, David Jan. *Budování příběhu aneb demiurgie versus dramaturgie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-246-1306-2, s. 106.

²¹ FIELD, Syd. *Jak napsat dobrý scénář: Základy scénaristiky*. Přeložil Lukáš HOUDEK. 1. vydání. Praha: Rybka Publishers, 2007. ISBN 80-87067-65-7, s. 38.

vyvážit atraktivně podané zpracování dané postavy s uvěřitelností a ukotvením na reálných základech, tím lépe.

2. Životopisný žánr

Jak napovídá název, principem životopisného žánru je životopis neboli biografie (z řeckých slov bios = život a grafein = psát). Podle definice *Slovníku literární teorie* Štěpána Vlašína „základ tvoří rekonstrukce života významné osobnosti, a to na základě materiálů archivních, memoárů, deníků, osobních znalostí nebo ústních pramenů, vzpomínek. Spojuje zachycení vnějšího životního průběhu a vnitřního vývoje osobnosti s pojednáním o jejich činech, úspěších a díle.“²² Vzhledem k tomu, že i v případě rekonstrukce činů dosud žijící osoby (jako příklad uvedu film Clinta Eastwooda *Sully: Zázrak na řece Hudson* z roku 2016) se tvůrce životopisu musí podívat do minulosti, můžeme říct, že životopisný žánr je rovněž ze samé podstaty historický. Jeho kořeny sahají do starého Říma 1. – 2. st. n. l., přes středověké hagiografické spisy se pak skrze renesanci a osvícenství propracoval k dnešní podobě, jež akcentuje osobnostní prvek, individualitu, dobu a jejich vzájemné souvislosti.²³ Speciální, leč nesystematizovanou součástí žánru je i tzv. anti-životopisný film, který splňuje „všechny atributy životopisného filmu, základní historická a životopisná fakta, ale nahlíží dotyčnou slavnou osobu zcela netradičním způsobem.“²⁴

2.1 Problémy a specifika

Zorientovat se v životě jakékoli osobnosti natolik, aby o ní autor dokázal vyprodukovat kvalitní a ucelený filmový či literární životopis, vyžaduje mnoho úsilí, rešerší a znalostí historických reálií. Jak v literatuře, tak ve filmu spisovatelé mají práci o něco snazší, jelikož si mohou vybrat, zda zachytit celý život osobnosti nebo jen určitou významnou životní etapu.²⁵ Filmoví tvůrci vzhledem k omezené stopáži tuto možnost nemají (ledaže by se pustili do životopisného seriálu), a tak musí, vzhledem

---

²² VLAŠÍN, Štěpán, Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV. *Slovník literární teorie*. 2. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 47.

²³ Tamtéž, s. 47.

²⁴ NOVOTNÝ, David Jan. *Chcete psát scénář?* 2. vydání. Praha: Akademie múzických umění, 2000. ISBN 80-85883-52-X, s. 156.

²⁵ Tamtéž, s. 155.

k dramatickému charakteru filmu, zvolit nějaké klíčové a zároveň dramatické období.²⁶

Trochu kontroverzní součástí tvorby životopisného filmu může být také rozhodování tvůrců, pro jakou cílovou skupinu vlastně chtějí snímek točit. Dají-li přednost pokusu o dramatem sršící blockbuster před pro intelektuály znamenitým, ale pro širokou veřejnost hůře stravitelným artovým počinem, musejí svému záměru přizpůsobit volbu uměleckých prostředků a vypravěčského stylu. V kombinaci s faktem, že realita se ne vždy může rovnat dramatickému zpracování, tedy hrozí, že dají v určitých pasážích přednost v lepším případě přibarvení děje pro dramatický efekt, v horším úplné rezignaci na historickou fakticitu. Jak si později ukážeme, je to do jisté míry případ i filmu *Masaryk*, jehož tvůrci přitom začali snímek titulkem „podle skutečné události“ Domnívám se, že v podobných případech by bylo vhodnější zvolit titulky „inspirováno skutečnými událostmi“, jenž spíše vyjadřuje, že aspirace na faktualnost děje není úplná. Povede-li se však propojit oboje, tedy dramatickou a pro masové publikum atraktivní zápletku s narativem odpovídajícím historickým událostem, lze hovořit o chvályhodném a v kinematografickém světě specifickém počínu.

3. Filmové recenze a komentáře v Česku

V teoretické části mi ještě zbývá charakterizovat recenzi a komentář, nejprve v kontextu žurnalistické tvorby a poté jako nástroje filmového hodnocení. S oběma totiž budu pracovat v praktické části v rámci analýzy kritického přijetí filmu *Masaryk*.

3.1 Recenze

Slovník žurnalistiky popisuje recenzi jako „kriticky zaměřený druh publicistiky nebo odborného textu, který představuje nové dílo uměleckého charakteru (literatura, film, výtvarné umění, hudba)²⁷. Podle Jozefa Mistríka se skládá ze stručné informace o díle, věcného a objektivního rozboru a hodnocení²⁸. Recenzent zařazuje dílo do kontextu autorovy tvorby i do příslušného uměleckého či publicistického kontextu, měl by se vyjádřit k zásadnímu smyslu díla a za účelem sledování dalšího kritického záměru může

---

²⁶ Tamtéž, s. 155.

²⁷ HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora, ed. *Slovník žurnalistiky: Výklad pojmů a teorie oboru*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2017. Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-3752-5, s. 198.

²⁸ MISTRÍK, Jozef. *Žánre vecnej literatúry*. 1. vydání. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1975, s. 96-97.

doplnit recenzi o úryvky z díla²⁹. Ladislava Lederbuchová v *Průvodci literárním dílem* doplňuje, že „základním hodnotícím hlediskem je aspekt estetický, ale recenzentův soud o textu se může opírat i o další kritéria hodnocení – etická, historická, psychologická, sociologická či jinak odborná, nezřídka i ideologická a politická“³⁰. Také je třeba podotknout, že recenze není to samé, co kritika, poněvadž na rozdíl od ní „nemá...velký rozsah, a proto se soustřeďuje pouze na hodnocení výrazně kladných či výrazně záporných hodnot.“³¹ V definici literární kritiky označuje Lederbuchová recenzi za jednu ze tří jejích podmnožin³².

3.1.1 Recenze v Československu

Luboš Ptáček v knize *Panorama českého filmu* označil 20. léta minulého století za dobu vzniku prvních tuzemských tiskovin věnujících se psaní o filmu. Konkrétně šlo o časopisy *Film*, *Pražské filmové listy* a *Český filmový zpravodaj*, které však postrádaly objektivitu a většinou se omezovaly na filmové informace, propagaci a inzerci³³. První recenze v pravém slova smyslu vycházely mezi lety 1929-1931 v kritické revue *Studio*, podle filmových historiků J. Brože a M. Frídy však revue po dvou letech zanikla mj. kvůli nedostatku čtenářů a cenám, které si málokdo mohl dovolit. Ze stejného důvodu po ještě kratší době zanikly v polovině 30. let revue *Ekran* a *Telehor*³⁴. Týdeník *Svět ve filmu*, jenž poprvé vyšel v roce 1932 a o dva roky později změnil název na *Kinorevue*, pak stejně jako měsíčníky *Československý film* a *Kinema* spíše, než odborné recenze prezentoval fotografie hvězd a bulvární klepy³⁵. Recenze se objevovaly také v týdeníku *Kurýr*, jenž za protektorátu kolaboroval s nacistickým režimem. Vzhledem k neúspěšnému hledání další literatury zabývající se předválečnou i poválečnou recenzí si v následujících řádcích

---

²⁹ HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora, ed. *Slovník žurnalistiky: Výklad pojmů a teorie oboru*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2017. Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-3752-5, s. 198.

³⁰ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 2002. ISBN 80-7319-020-6, s. 274.

³¹ HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora, kolektiv autorů. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1, s. 150.

³² LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 2002. ISBN 80-7319-020-6, s. 173.

³³ PTÁČEK, Luboš. *Panorama českého filmu*. 1. vydání. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80-85839-54-7, s. 18.

³⁴ Tamtéž, s. 18-19.

³⁵ Tamtéž, s. 19

dovolím citovat úryvky z bakalářské a diplomové práce Terezy Radvákové. Ještě k předválečnému období napsala Radváková následující: „*Dobová filmová publicistika měla tudíž v omezené míře své místo hlavně v kulturních rubrikách deníků. Tam se postupně vyvíjela z krátkých notic a zpráv v samostatné články. Výraznými novináři, kteří se věnovali právě filmové tvorbě, byl Artuš Černík, redaktor Rovnosti, a Jan Kučera.*“³⁶

Opravdu přívětivá doba pro recenzi nastala až konci 50. a na začátku 60. let, kdy se uvolnily umělecké i společenské poměry a film se začal odprošťovat od striktně osvětové funkce a strnulosti. Jako alternativa k prorežimnímu měsíčníku (později čtvrtletníku) *Film* a doba vznikaly časopisy typu *Host do domu*, *Literární noviny*, *Světová literatura* nebo *Tvář*, v nichž publikovali recenzenti laičtí po změně³⁷. Po normalizaci opět přituhlo a množství nastrodaných recenzí a kritik z období nové vlny se přesunulo ze specializovaných filmových periodik do celostátních deníků a týdeníků, již v 80. letech však periodika zažívají renesanci prostřednictvím nových magazínů (*Záběr*, *Scéna*, *Filmový přehled*) či specializovaných filmových časopisů (*Kino*)³⁸.

3.1.2 Recenze v samostatném Česku

V důsledku pádu komunistického režimu a otevření hranic na západ se v lidech probudila touha dohnat vše, o co byli v uplynulých represivních desetiletích připraveni. V souvislosti s filmem a filmovou kritikou to znamenalo vlnu poptávky po zahraničních filmech a chuť se filmem v první řadě bavit a poznávat zajímavosti kolem jeho tvorby. Odborné časopisy jako *Kino*, *Záběr*, *Scéna* či *Kinorevue* skončily, naopak přicházely zábavné až bulvární tiskoviny typu *Story* či *Bravo*³⁹. Periodikům poskytujícím odborné recenze však neodzvonoilo. Vznikl teoretický pololetník (později čtvrtletník) *Illuminace*, jenž publikoval překlady a studie zahraničních filmů a spolu s *Illuminací* a *Cinepurem*

---

³⁶ RADVÁKOVÁ, Tereza. *Filmová recenze a mediální partnerství* [online]. Praha, 2010 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/86892>. Bakalářská práce. Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Václav Moravec, s. 23.

³⁷ RADVÁKOVÁ, Tereza. *Vliv mediálního partnerství na obsah filmové recenze* [online]. Praha, 2013 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/111973>. Diplomová práce. Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Michal Šobr, s. 19.

³⁸ Tamtéž, s. 20.

³⁹ Tamtéž, s. 21.

tvořil analytické trio, a zahraniční tematiky se dotýkal také měsíčník *Cinema*⁴⁰.

S rozvojem nových médií se staly velmi populárními internetové recenze, a to i ve zpravodajských denících ve speciálních rubrikách. Vzpomeňme recenze Mirky Spáčilové na *Idnesu* či Kamila Fily na serveru *Aktuálně.cz*. Existují také recenzenti, kteří nejsou sdruženi pod žádným médiem a vybudovali si dostatečné renomé na to, aby mohli publikovat na vlastní platformě. Typickým příkladem je František Fuka a jeho web *fffilm.name*. Na rozdíl od stále fungujících odborných tištěných / webových periodik jako *Cinepur* je deníkovým recenzím často vytykána nedostatečná fundovanost a zkratkovitost. To platí dvojnásob pro filmové databáze s prvky sociální sítě typu *Česko-Slovenské filmové databáze*, kde se po splnění krátkého testu z filmové teorie a hodnocení filmu ve dvou větách může stát „recenzentem“ či „komentátorem“ kdokoli z nás. I když však podobné projekty mohou recenzi do značné míry karikovat, stále pomáhají udržet tento žánr živý a v obecném povědomí.

3.2 Komentář

Může mít psanou či mluvenou (rozhlasovou) podobu. Lze jej rozdělit dle tematiky (např. ekonomický), časové frekvence (např. komentář dne) či způsobu interpretace (autorský)⁴¹. Žánrově osciluje mezi zprávou a úvodníkem, přičemž od zprávy se liší interpretací faktů a od úvodníku konkrétnějším zaměřením na jediný problém⁴². V tištěné podobě jde podle *Encyklopedie praktické žurnalistiky* o „druh článku, jenž vznikl z komentované zprávy a poznámky k událostem a vychází ze známých faktů, jevů nebo myšlenek, které dává do souvislostí, odhaluje pozadí, příčiny i důsledky, připojuje subjektivní pohled“⁴³. Stejní autoři hesla ve *Slovníku žurnalistiky* dodávají, že je výrazně autorský, můžeme se s ním setkat v denním tisku i v časopisech a je třeba dbát na to, aby byl oddělen od zpravodajské sekce⁴⁴. Vyžaduje výbornou znalost jazyka i komentovaného

---

⁴⁰ Tamtéž, s. 21.

⁴¹ HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora, kolektiv autorů. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. Moravská zemská knihovna. ISBN 80-85983-76-1, s. 91.

⁴² MISTRÍK, Jozef. *Žánre vecnej literatúry*. 1. vydání. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1975, s. 144.

⁴³ HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora, kolektiv autorů. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. Moravská zemská knihovna. ISBN 80-85983-76-1, s. 91.

⁴⁴ HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora. *Slovník žurnalistiky: Výklad pojmů a teorie oboru*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2017. Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-3752-5, s. 127.

tématu. Komentátor vyjadřuje vlastní názor na základě vlastních zkušeností, ale aby nepřesáhl zdravou míru subjektivity, měl by svá tvrzení opřít o zdroje⁴⁵. Právě oddělení faktů a vlastních názorů by mělo doprovázet psaní bez přílišného projevování emocí. Bohatá slovní zásoba komentátora je sice výhodou, ale rovněž musí mít na paměti, že text má být v první řadě srozumitelný pro čtenáře. Je obvyklé, že komentátoři se specializují na konkrétní oblast zájmu, takže v tiskovinách můžeme (ale nemusíme) najít jmenný seznam expertů na komentář politický, kulturní, sportovní atd.

Rozhlasový komentář je žánr „analytické, racionální publicistiky, jehož cílem je vysvětlit a zhodnotit z různých úhlů pohledu aktuální sociální jev nebo problém, zaujmout k němu stanovisko, eventuálně získat posluchače pro nějaký názor“⁴⁶. Oproti psanému komentáři je kladen větší důraz na aktuálnost, závěry může autor prezentovat přímo nebo k nim posluchače nasměrovat prostřednictvím logické argumentace⁴⁷.

3.2.1 Komentář v Československu (a před ním)

Jedním z hlavních faktorů, jenž určuje vývojové tendence komentáře (ale i jakéhokoli jiného žánru) v dané zemi či regionu, jsou historické okolnosti doby jeho zrodu. Na našem území to byla zejména výbušná atmosféra po roce 1848 a frustrace z tiskové cenzury v Rakouském císařství na konci 40. a na počátku 50. let 19. století, s čímž se přirozeně pojily také neustávající veřejné spory o podstatu češství a o vztah k „nadřazené“ mocnosti. Oba tyto faktory byly jedněmi z těch, jež vdechly komentáři specifický satirický a polemický charakter. Vlastenecky smýšlející autoři chápali, že rozvoj publicistické žurnalistiky s sebou nese nové možnosti šíření idejí mezi veřejnost a snah o kultivaci národní myšlenky. Jedny z prvních textů s rysy komentáře psali na přelomu 40. a 50. let Karel Havlíček do *Národních novin* a *Slovanu*, Josef Kajetán Tyl do *Sedlských novin*, Karel Sabina do *Novin Lípy slovanské*, Emanuel Arnold do *Občanských novin*⁴⁸ a Josef Václav Frič do českých i zahraničních listů. O něco později se do komentátorské obce

---

⁴⁵ OSVALDOVÁ, Barbora. *O komentáři, o komentátorech (kolektivní monografie k žánru)*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-246-2237-8, s. 10.

⁴⁶ HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora, kolektiv autorů. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. Moravská zemská knihovna. ISBN 80-85983-76-1, s. 91.

⁴⁷ Tamtéž, s. 91.

⁴⁸ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. 1. vydání. Novinář, 1980, s. 19.

přidali autoři jako Jan Neruda a Julius a Eduard Grégrovi (*Národní listy*), Josef Boleslav Pecka a Ladislav Zápotocký (*Dělnické listy*) a na chvíli dokonce také budoucí prezident Tomáš Garrigue Masaryk (*Naše doba, Čas*). Obzvláště v prvních letech autoři ne vždy dodržovali dnešní definice komentáře, když například Frič a Tyl kombinovali více stylů najednou⁴⁹ a Havlíček se až moc uchýlil k vysvětlování⁵⁰. Celkově měly komentáře v tomto období převážně politický charakter.

Asi nejvýznamnějším komentátorem meziválečného období a, dá-li se to tak říct, představitelem středopravicového proudu byl Ferdinand Peroutka. Psal do deníku *Tribuna, Lidových novin* a čtvrtletníku *Přítomnost*, jež sám založil. Barbora Osvaldová mezi jeho charakteristické znaky označila smysl pro detail, originalitu, precizní analýzu či schopnost kvalitně editovat práce kolegů⁵¹. Existovala také síla postupně nabírající levicová skupina komentátorů, mezi jinými jmenujme Klementa Gottwalda, Julia Fučíka nebo Zdeňka Nejedlého, který, pokud se zrovna nevěnoval kulturním tématům, ve svém časopisu *Var* často polemizoval s již zmiňovaným Peroutkou⁵². Nejedlý komunistické myšlenky propadl a nechal ji ovlivňovat svůj náhled na tvůrčí proces. Pokládal sice polemiku za formu umění, kterou by měl ovládat každý skutečný novinář, ale zároveň považoval pevnou víru ve vlastní pravdu za důležitější než logické argumenty⁵³. Nabízí se tedy otázka, zda sám už jen touto premisou nesnižoval komentář a žurnalistiku jako takovou na pouhý nástroj propagandy a cesty za politickou mocí a nedupl na svůj před-komunistický odkaz. Na druhou stranu je však na jeho názor třeba nahlížet i v kontextu prvorepublikového trendu, jímž byla provázanost deníků, a tedy i komentářů v nich obsažených, s politickými stranami⁵⁴. Vyúčtování s „revolucionářským“ hnutím jakožto nefunkčním konceptem navíc tehdy bylo hudbou daleké budoucnosti, Nejedlý tak (prozatím) jen nevinně prezentoval jeden z mnoha úhlů pohledu.

Válka způsobila, že těžiště zájmu se přesunulo na rozhlasový komentář. Emigranti

---

⁴⁹ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. 1. vydání. Novinář, 1980, s. 19.

⁵⁰ OSVALDOVÁ, Barbora, ČEŇKOVÁ, Jana. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. 1. vydání. Praha, Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2754-2, s. 26.

⁵¹ Tamtéž, s. 26-28.

⁵² Tamtéž, s. 28-29.

⁵³ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. 1. vydání. Novinář, 1980, s. 26-27.

⁵⁴ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8, s. 159.

v londýnském (Jan Masaryk, Edvard Beneš, Pavel Tigrid; *Volá Londýn*) a moskevském (Klement Gottwald, Gustav Bareš, Jan Šverma)⁵⁵ exilu zdálky oslovovali a burcovali československý lid, každý tábor po svém. Kdo si pak chtěl odpočinout od politiky a chytil signál, mohl za oceánem poslouchat Jiřího Voskovce s Janem Werichem v Hlasu Ameriky.

V roce 1947 vešel v platnost zákon podmiňující vykonávání novinářské profese členstvím ve Svazu českých novinářů⁵⁶. Novinka předznamenávala revoluční události následujícího roku i fakt, že pro pluralitu politických názorů již v polemické žurnalistice nebude místo. Svobodomyslně naladění autoři jako Pavel Tigrid a Ferdinand Peroutka opět emigrovali a komentovali skrz rozhlas⁵⁷. Na konci 50. let vyplynulo z odborné debaty novinářské veřejnosti v zásadě tolik, že komentátor by měl nasměrovat čtenáře k tomu, aby na danou problematiku pohlédl z marxistického hlediska⁵⁸. Stejně jako v případě recenze, přinesla 60. léta lepší podmínky i pro komentář. Tisk se opět stával nositelem liberalizace, nikoli konzervace veřejného prostoru. Konkrétněji Barbora Osvaldová: „Výraznou roli sehrály *Literární noviny*, objevují se nová periodika (*Mladý svět*, *Plamen*, *Tvář*, *Student*), rozhlas vsadil na živé vysílání (*Mikrofórum*), v rozhlasové redakci *Mezinárodního života* se jako komentátoři profilovali Čestmír Suchý, Jaroslav Jirů, Karel Kyncl, Jan Petránek a další.“⁵⁹ V zahraničí je doplňuje například Jožka Pejskar v mnichovském měsíčníku *České slovo*. Přišla však normalizace a po ní opět nastal krok zpět směrem k propagandistické funkci polemiky a nepřekvapí tedy, že relevance opět nabyl zahraniční rozhlas, konkrétně rádio *Svobodná Evropa*, s jehož chodem pomáhalo mnoho těch, kteří předtím opustili republiku, speciálně na vídeňské pobočce. Vysílání fungovalo na principu několika padesátiminutových bloků denně, kde v domácí rubrice vyšel dlouhý komentář o tuzemských událostech a v zahraniční sekci řada příspěvků s prvky komentáře⁶⁰. Svobodná

---

⁵⁵ OSVALDOVÁ, Barbora. *O komentáři, o komentátorech (kolektivní monografie k žánru)*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-246-2237-8, s. 11.

⁵⁶ KONČELÍK, Jakub. *Zákon o postavení redaktorů a o Svazech novinářů [online]*. Národní shromáždění republiky Československé. 1947 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.koncelik.eu/zakon-101-1947/>

⁵⁷ OSVALDOVÁ, Barbora. *O komentáři, o komentátorech (kolektivní monografie k žánru)*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-246-2237-8, s. 11-12.

⁵⁸ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. 1. vydání. Novinář, 1980, s. 21-22

⁵⁹ OSVALDOVÁ, Barbora. *O komentáři, o komentátorech (kolektivní monografie k žánru)*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-246-2237-8, s. 12.

⁶⁰ Tamtéž, s. 12.

Evropa definitivně zanikla až v roce 1995.

3.2.2 Komentář v samostatném Česku

V souvislosti s rozvojem internetu panovaly obavy, co s žánrem komentáře provede snazší a rychlejší přístup k informacím. Střetává se zde však netrpělivost (pouhé zběžné projetí článků, a to ještě v lepším případě, hledání hesel na *Googlu* a *Wikipedii* atd.) s poznáním, že ne každý oplývá dostatečnou internetovou gramotností na to, aby rozpoznal věrohodný zdroj informací a návrh jej adekvátně interpretoval. Po dobrých komentátorech je stále poptávka a internet v tomto směru činí dobrou službu, protože poskytuje všeobecně přístupnou alternativu k printové a rozhlasové platformě. A o tom, že v něm obě strany vidí spíš potenciál než hrozbu, svědčí nejlépe fakt, že webových variant využívají. Takto Český rozhlas vytvořil server *Irozhlas.cz*, na němž pravidelně poskytuje kombinace mluvených a psaných komentářů. Takto tištěné noviny typu *Mladá fronta Dnes* či Hospodářské noviny dávno doplnily svoji působnost o *Idnes.cz*, resp. *Ihned.cz*. Stejnou cestou se vydávají i tištěné časopisy jako *Reflex* a *Respekt*. Existují také publicistická periodika, která se na internetu již zrodila, například první internetový deník *Neviditelný pes* a z něj vzešlé *Britské listy*. Z významných současných komentátorů jmenujme Karla Hvižďalu, Ondřeje Neffa (založil *Neviditelného psa*), Karla Steigerwalda, Jindřicha Šídla či Michaela Žantovského. S prvky komentáře se můžeme setkat také v televizním vysílání. Například pořad *České televize Události, komentáře* část stopáže věnuje moderované polemice dvou hostů, kteří se z určitého úhlu specializují na dané téma. Filmové komentáře píše například *Filmserver.cz*

Kapitolu o recenzi a komentáři bych zakončil krátkou úvahou. Ačkoli se oba žánry mohou potkávat s politickou tematikou (obzvláště komentář), proměnlivé 20. století ukázalo, že teorie kritiky a polemiky nesmí být infiltrována ideologií. Jinými slovy – autor má přirozeně nárok na vlastní vidění světa, které poté konfrontuje s realitou, ale musí svoje myšlenky sestavit na logických základech. Co se týče vlivu internetu, oběma v zásadě otevřel nové možnosti pro rozvoj, byť hlavně recenze by si měla dávat pozor na masovost (být online „recenzentem“ nebylo nikdy snazší), jež by mohla vést k rozvolnění žánrových pravidel. Jedno jak druhé mohou novináři do značné míry ovlivnit, budou-li ctít pravdu, brát svobodu jako zodpovědnost a neustále usilovat o to, aby šli ve své práci příkladem.

Praktická část

Následující praktickou část jsem rozdělil do dvou kapitol. V první kapitole přiblížím osobnost a kariéru Jana Masaryka, zároveň se zamyslím nad jeho odkazem pro budoucí generace. Poté se pokusím porovnat s reálnými historickými událostmi několik filmových interpretací, jež považuji za problematické. Na závěr první části zveřejním kvantitativní výzkum, jehož cílem bylo na minimálně stočlenném, dle věku a míry formálního vzdělání co možná nejrozmanitějším vzorku respondentů získat přibližné povědomí o tom, jak je veřejnost obeznámena s filmem *Masaryk*, co si myslí o zmíněných filmových interpretacích a, pokud film viděli, jak by jej ohodnotili.

Druhou kapitolu budu věnovat analýze autorských recenzí na filmových webech FDb.cz, MovieZone.cz, Kinobox.cz a Filmserver.cz. Poté se zaměřím na uživatelské komentáře Česko-Slovenské filmové databáze. Nakonec provedu výstup z hodnocení filmu Masaryk filmovou komunitou.

4. Jan Masaryk

Měl rád lidi a zábavu, ale po matce trpěl sklony k psychickým poruchám. Adoroval otce a vážil si jej, ale zároveň vůči němu cítil jistý komplex méněcennosti. Byl značně sečtělý, ale z hlediska formálního vzdělání nedokončil ani střední školu. Miloval ženy, ale nikdy nezaložil rodinu (i když v jednom případě byl na vině potrat). Život Jana Masaryka provázela řada rozporů, a i spisy historiků či blízkých přátel občas obsahují ambivalentní informace.

4.1 Začátky

Nejprve ale všeobecné info. Jan Masaryk se narodil 14. září 1886 v Praze jako třetí dítě Tomáše Garrigua Masaryka a jeho ženy Charlotte. Vyrůstal v neobvykle liberálních poměrech, rodiče nechápali vztah muž x žena v tehdejší patriarchálním smyslu a měli řadu nevšedních zvyků a metod⁶¹. T. G. M. ve svém domě pořádal pravidelné intelektuální debaty, jichž se účastnil i Jan. Dlouhé hodiny filozofování nepochybně daly základ jeho velkému všeobecnému přehledu, jak se koneckonců sám Jan vyjádřil: „Každý člověk ví, co je zlo a co je dobro, na to nemusí chodit na universitu. Ostatně i tam jsou dobří a špatní učitelé. Teď vím, že já jsem byl na nejlepší universitě na světě a že jsem měl nejlepší

---

⁶¹ KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4446-2 (pdf), s. 11.

učitele: naši rodinu, mamu a tatu.“⁶² Nebylo však vše jen růžové. V Janových třinácti letech se T. G. M. ohradil proti antisemitským náladám vůči Leopoldu Hilsnerovi, domnělému židovskému vrahovi křesťanské dívky Anežky Hružové, což mělo na čas za následek společenskou izolaci celé rodiny⁶³. Ať už šlo o projev protestu vůči otcovým aktivitám nebo o něco jiného, Janův prospěch šel od té doby dolů, jediné, čemu se po zbytek střední školy opravdu věnoval, byla hra na klavír. Maturitní zkouška mu byla ze zdravotních důvodů dvakrát posunuta (v prvním případě kvůli problémům s ramenem, které se později staly chronickými, den před třetím termínem, 9. října 1906, ale zničehonic odplul do USA⁶⁴. Následující měsíce byly zřejmě jedněmi z nejdekadentnějších v Masarykově životě. Z práce poslíčka sotva vyžil, takže si od rodiny i od známých v New Yorku půjčoval peníze, které pak ale neváhal rozmařile utrácet⁶⁵. O rok později se na něj však usmálo štěstí a z rozhodnutí majitele továrny v Bridgeportu Charlese Cranea získal novou, cenově lukrativnější práci. Je možné, že k Janově přijetí přispěl i otec, jenž se s Cranem znal.

Na šest let zde strávených později vzpomínal jako na místo, které jej naučilo disciplíně a diplomacii⁶⁶. Zároveň se mu zde ale zhoršil duševní stav natolik, že jej nadřízení v říjnu 1912 doporučeně poslali do ústavu pro mentálně postižené děti ve Vinelandu. Zde mu byla diagnostikována hebefrenie (mírnější forma schizofrenie), z níž se snažil dostat překladem divadelních her či sebekritickým deníkem⁶⁷. Když Masaryka navštívila matka, jež si jej také chtěla odvézt domů, bylo jí řečeno, že syn je dětinský a jeho šance na úspěšný život pochybné⁶⁸. Je až těžko uvěřitelné, jaká trable Masaryka na začátku života provázela. Ať už jeho mladé já označíme za produkt zlaté mládeže (nebo šlo jen o nemocného člověka činícího špatná rozhodnutí a zoufale hledajícího smysl existence,

---

⁶² SOUKUP, Lumír. *Chvilé s Janem Masarykem*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova pro Ústav dějin UK, 1994. ISBN 80-7066-892-X, s. 38.

⁶³ KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4446-2 (pdf), s. 16-17.

⁶⁴ Tamtéž, s. 26.

⁶⁵ Tamtéž, s. 30-31.

⁶⁶ Tamtéž, s. 39.

⁶⁷ KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4446-2 (pdf), s. 43-46.

⁶⁸ Tamtéž, s. 47.

je zřejmé, že pobyt v Americe pro něj byl přes všechny problémy cennou zkušeností, ze které se poučil, a hlavně na určitou dobu vyléčil.

4.2 Kariéra

Po první světové válce, během níž sloužil u vozatajstva v rakouském důstojnictvu, jej zvolení otce prvním prezidentem Československa dostalo jakožto člena rodiny na Hrad. Po nějaké době, kdy působil bez oficiální funkce jako jakýsi poradce, se po rozhovorech s otcem rozhodl v únoru 1919 podat žádost o přijetí do služeb ministerstva zahraničí⁶⁹. Žádost byla přijata a Masaryk získal oficiální funkci osobního tajemníka Edvarda Beneše. Brzy byl, opět z otcovy iniciativy, převelen do Washingtonu jako vedoucí úřadu neboli chargé d'affaires. Zde si vytvořil řadu kontaktů a projevil dar řeči, který v budoucnu ještě tolikrát využil, například v již zmíněných rozhlasových komentářích z Londýna během 2. světové války. Právě do londýnského velvyslanectví se měl po návratu do Československa v říjnu 1920 stěhovat již na začátku nového roku. Přesun však oddaloval, protože otec prodělal těžký zápal plic a přihoršilo se i matce, od roku 1918 zbavené svéprávnosti⁷⁰. Mezi tím vším vedl Masaryk čilý společenský život. Nejbližší vztah měl s britským diplomatem Robertem Bruceem Lockhartem. Mnoho času trávil také s majitelem bridgeportské továrny a vyslancem Richardem Cranem, stejně jako s jeho bratrem Johnem O. Cranem, Zamiloval se do její sestry Frances a v roce 1925 se s ní oženil. Bohužel však ještě téhož roku potratila⁷¹, což mělo v dlouhodobějším horizontu negativní vliv na manželství i na Masarykův duševní stav.

V červenci 1925 nastoupil jako československý vyslanec v Londýně. Neměl snadnou úlohu, poněvadž Britové neměli Československo nijak zvlášť v lásce. Nevěřili, že dosáhnou do středoevropské sféry vlivu, vyčítali Československu špatný vztah k aristokratům a v rozpadu Rakouska-Uherska viděli zhoršení stability⁷². Podle Lockharta byl „v oblibě na britském ministerstvu zahraničních věcí, kde sice hledí chladně na

---

⁶⁹ Tamtéž, s. 62.

⁷⁰ Tamtéž, s. 72.

⁷¹ Tamtéž, s. 108.

⁷² KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4446-2 (pdf), s. 101.

diplomaty s nekonvenčními způsoby, avšak ty, kteří příliš neobtěžují, mají rádi⁷³. Jeho hlavní náplní bylo „sestavování politických zpráv a informací pro ministerstvo zahraničí“⁷⁴, z nichž dlouhodobě vyplývalo, že na britské poskytnutí vojenské pomoci v případě nouze se nelze spolehnout⁷⁵. Realita Mnichovské dohody jeho slova nakonec potvrdila. 14. září 1938 podal žádost o výpověď, svá uplynulá léta komentoval následovně: „Úřad předávám v pořádku. Udělal se zde velký kus práce. Neomlouvám a nehájím se v ničem.“⁷⁶ 30. prosince odplul do USA, stále však pobíral od druhé republiky pobíral drobný diplomatický plat⁷⁷. Jako člen ministerstva zahraničí byl veden až do 31. května 1940, kdy ministerstvo skončilo⁷⁸. 9. července 1940 vytvořil Edvard Beneš exilovou vládu v Londýně a učinil z Masaryka ministra zahraničí. Ten byl zatím formálně stále v USA a o londýnskou funkci zpočátku nestál⁷⁹. Do Londýna se vrátil na konci září a od listopadu 1942 až do konce války získal další funkci – stal se náměstkem ministerského předsedy Šrámka.⁸⁰ Exilová vláda byla plně uznána až 18. července 1941, kdy Masaryk podepsal smlouvu s Leonidem Majским ze Sovětského svazu a s Anthonyem Edenem z Velké Británie. Součástí paktu s Británií mělo být i oduznání českých hranic vzniklých po Mnichově, Eden však Masaryka „vypekl“ špatnou obálkou a definitivně svolil k uznání předmnichovských hranic až o rok později⁸¹. Velkou popularitu si v této době získal rozhlasovým vysíláním „*Volá Londýn*“⁸². Zemřel těsně po komunistickém převratu v březnu 1948 za dodnes nevyjasněných okolností.

---

⁷³ LOCKHART, Robert H. B. *Jan Masaryk: Osobní vzpomínky*. Krnov: Vladimír Kořínek, 2003. ISBN 80-903184-2-8, s. 19.

⁷⁴ KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4446-2 (pdf), s. 106.

⁷⁵ Tamtéž, s. 107.

⁷⁶ MASARYK, Jan, OLIVOVÁ, Věra. *Depeše z Londýna 1938*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 1996. ISBN 80-901733-8-1, s. 113.

⁷⁷ KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4446-2 (pdf), s. 148-149.

⁷⁸ Tamtéž, s. 151.

⁷⁹ Tamtéž, s. 161.

⁸⁰ Tamtéž, s. 162.

⁸¹ Tamtéž, s. 164-165.

⁸² Tamtéž, s. 233.

5. Film Masaryk

Osoba Jana Masaryka se stala „cílem“ nejednoho dokumentu, většinou rekonstruujícího jeho tragickou smrt v březnu 1948. Ambicióznější počín provedl v roce 2016 režisér Julius Ševčík, když natočil celovečerní životopisné drama *Masaryk*. Jak sám přiznal, historická přesnost nebyla jeho hlavním záměrem⁸³. Vybral jsem tedy několik podle mého názoru sporných pasáží filmu, jimž se v této kapitole budu věnovat. Následně vyhodnotím informace z kvantitativního výzkumu.

5.1 Děj versus realita

Jak již bylo řečeno, zobrazit události ve filmu *Masaryk* striktně podle pravdy nebylo prioritou číslo jedna. Jaké filmové pasáže jsem si tedy vybral pro komparaci?

5.1.1 Masaryk a kokain

Filmový Masaryk je bohém, který na žádné společenské akci nepohrdne bílým práškem. Zároveň se v reakci na výsledky Mnichovské dohody nechá zavřít do amerického sanatoria, kde mu kokain zcela přeroste přes hlavu a pravidelně jej krade lékařům z laboratoře.

Ve skutečnosti žádné dokumenty, které by potvrzovaly Masarykovu afinitu ke kokainu, neexistují. Byl to naopak on, kdo během druhého pobytu v USA kritizoval československého vojenského přidělence Vládu Hurbana za ztrátu sebekontroly: „*Plukovník Hurban zde naprosto nemůže zůstat. Nedotýkám se různých jeho vrozených vlastností, s těmi by se dalo pracovat, je v gruntu dobrý člověk a bylo by bývalo možno naň působit, ale je naprosto ve spárech drogů (kokain) – zjistil jsem to včera s naprostou jistotou, a to a priori naprosto vylučuje jeho veřejnou činnost. Nemá-li dostatečnou dávku, stává se nezodpovědným, uprostřed konverzace zapomene, o čem je řeč, a teprve krátký odskok do ústraní umožní mu znovunavázání vyjednávání.*“⁸⁴. Problémy se závislostí však Masaryk v jednu dobu měl, a sice na pomezí 20. a 30. let na alkoholu. Jak je z úryvku poznat, Masarykův stav v té době nebyl dobrý. Musel tehdy jet řešit svůj problém do

---

⁸³ RED. Režisér Masaryka Julius Ševčík: *Lidských příběhů se nebojím* (video). Totalfilm.cz [online]. 24. 2. 2017 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.totalfilm.cz/2017/02/reziser-masaryka-julius-sevcik-lidskych-pribehu-se-nebojim-video/>

⁸⁴ AÚTGM, BA, KOR, kart. 55

švýcarského sanatoria. Vzhledem k nedostupnosti citovaných ručních spisů na našem území jsem výjimečně zvolil sekundární citaci: „*Frances byla svědkem jeho druhého zhroucení v roce 1930 tak bezprostředně, že ji to odradilo od dalšího společného života s ním. Jednoho večera se Jan úplně opilý vpotácel do jejího pokoje a vyhrožoval, že nejprve zabije ji a pak sebe, a nebylo to přitom poprvé.*“⁸⁵ Zpět ale ke kokainu, historik Pavel Kosatík, z jehož knihy jsem dost čerpal, vzhledem k tehdejší oblibě této drogy nic nevyklučuje⁸⁶.

5.1.2 Masaryk a psychická nevyrovnanost + nezodpovědnost

Nějakou dobu jsem přemýšlel, jak popsat padesátiletou postavu, která bere drogy, pěstuje nezávazné sexuální vztahy a nemá problém přijít s kocovinou na poslední rozloučení s prezidentem, přičemž k tomu všemu ještě vykonává zodpovědnou politickou funkci. Jak už bylo řečeno, drogy jsou v případě Masaryka velice nepravděpodobné. Co se týče „zneuctění“ umírajícího otce kocovinou, Masaryk by si od určité chvíle nic podobného nedovolil. Mladická rebelská léta byla dávno pryč, navíc neexistoval nikdo, komu by za svou diplomatickou kariéru mohl vděčit víc. Až mimozemskou úctu popisuje Lockhart: „*Jedinou opravdovou láskou jeho života byl vztah k jeho otci. S ním se cítil nejlépe. Měl jsem několikrát možnost je sledovat spolu...Při těch příležitostech bylo chování Janovo vždy stejné. Neúčastnil se rozhovoru, protože považoval svého otce za světce a učence, jehož myšlenkové velikosti a asketické výše nemůže nikdy dosáhnout.*“⁸⁷

5.1.3 Masaryk a nervové zhroucení

Ve filmovém narativu se Masaryk nechává dobrovolně převézt do sanatoria ve Vinelandu a je vidět, že se nenachází v duševní rovnováze. Následně retrospektivně skočíme do roku 1937 a divákovi tak může dojít, že v cestě za léčbou má prsty

---

⁸⁵ CRANEOVÁ, Sylvia, E. Československo – Kovadlina studené války. Rukopis, s. 493. cit. In: KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal.

⁸⁶ MOTÝL, Ivan. *Masaryk šňupal kokain, jeho smrt je ale pořád záhadou* [online]. 10.03.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/masaryk-snupal-kokain-jeho-smrt-je-ale-porad-zahadou_420968.html

⁸⁷ LOCKHART, Robert H. B. *Jan Masaryk: Osobní vzpomínky*. Krnov: Vladimír Kořínek, 2003. ISBN 80-903184-2-8, s. 17.

Mnichovská dohoda. Masaryk byl z výsledku samozřejmě zklamaný, ale nehroutil se, ba naopak. Již 1. října v telegramu žádal amerického presidenta Roosewelta o svolání mírové komise⁸⁸, která by mohla výsledky dohody anulovat. Když se nezadařilo, požádal 14. října o odstoupení. Do Ameriky pak sice odplul, ale zůstal veřejně činný a hovořil na přednáškách na podporu Židů, případně útočil na Němce v rozhlase⁸⁹.

5.1.4 Masaryk a Beneš po Mnichovské dohodě

Edvard Beneš si bez Masarykova vědomí objednal u Francouzů a Britů ultimátum o Sudetech, aby mohl ustupovat a neválčit. Masaryk vůči němu ztratil veškerou důvěru a začal jej vnímat jako zrádce. Tento filmový narativ se ve skutečnosti vůbec neudál, Beneš a Masaryk zůstali spojenci a spolupracovníky i nadále, potkávali se dokonce i v USA. Jednu z mála roztržek měli v roce 1940, když jej, jak již bylo zmíněno, Beneš jmenoval ministrem zahraničí, aniž by o to zpočátku stál.

5.2 Sběr dat

Součástí mé bakalářské práce je také kvantitativní výzkum, jehož cílem bylo získat přibližnou představu, jak je veřejnost obeznámena s filmem, Masarykem samotným a co si myslí o výše rozpracovaných sporných pasážích.

Sběr dat jsem prováděl mezi 29. dubnem a 6. květnem tohoto roku (2019) formou internetového dotazníku. Za cílovou platformu jsem si zvolil server Vyplň.to⁹⁰. Abych dosáhl co největšího počtu respondentů, oslovoval jsem rodinné členy, přátele či členy širšího příbuzenstva. Všichni mohli šířit dotazník dál mezi své kontakty. Tímto způsobem jsem získal přibližně polovinu z celkového počtu 120 odpovědí. Dbal jsem přitom na to, aby vzorek respondentů, jež oslovuji přímo, byl dostatečně genderově, věkově a vzdělanostně diverzní. Původním cílem bylo získat alespoň 100 odpovědí od alespoň 50 mužů a 50 žen, Každá skupina rozdělená podle věku a vzdělání by pak měla obsahovat alespoň pět responsí. S výjimkou menšího počtu diplomovaných specialistů (4) a učňů bez

---

⁸⁸ KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4446-2 (pdf), s. 143.

⁸⁹ Tamtéž, s. 150.

⁹⁰ ČERNOVSKÝ, M. *Jan Masaryk - film vs. realita (výsledky průzkumu)*. *Vyplnto.cz* [online]. 2019. Dostupné z <https://jan-masaryk-film-vs-realita.vyplnto.cz>.

maturity (3) se mi všechny tyto cíle se mi podařilo splnit.

Otázek bylo celkem 20. Nikdo však neodpovídal na všechny otázky, jelikož dotazník byl interaktivní. Jaká vlákna otázek mohl respondent vyplňovat, ukazují dále:

Varianta A:

- 1) Viděl/a jste film Masaryk (2016)? (v případě odpovědi ANO)
- 2) Řekl/a byste, že děj filmu odpovídá reálným historickým událostem?
- 14) Vymysleli si podle Vás tvůrci filmu některou či některé z následujících dějových linek?
- 15) Myslíte si, že Vám film pomohl lépe poznat osobu Jana Masaryka?
- 16) Myslíte si, že Vám film pomohl lépe poznat události z let 1937–1939?
- 17) Jak byste film Masaryk ohodnotili? (výborný = 100 %, chvalitebný = 80 % atd.)
- 18) Jaké je Vaše pohlaví?
- 19) Jaký je Váš věk?
- 20) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Varianta B:

- 1) Viděl/a jste film Masaryk (2016)? (v případě odpovědi NE)
- 3) Víte, kdo to byl Jan Masaryk? (v případě odpovědi ANO)
- 4) Souhlasíte s tvrzením, že Jan Masaryk byl závislý na kokainu?
- 8) Souhlasíte s tvrzením, že Jan Masaryk byl psychicky nevyrovnaný a nezodpovědný?
- 9) Souhlasíte s tvrzením, že vztahy Jana Masaryka a Edvarda Beneše se po Mnichovské dohodě výrazně zhoršily?
- 10) Souhlasíte s tvrzením, že Jan Masaryk se na přelomu let 1938 a 1939 nervově zhroutil a léčil se v americkém sanatoriu?
- 11) Jaké je Vaše pohlaví?
- 12) Jaký je Váš věk?

13) Jaké je Vaše vzdělání?

Varianta C:

1) Viděl/a jste film Masaryk (2016)? (v případě odpovědi NE)

3) Víte, kdo to byl Jan Masaryk? (v případě odpovědi NE)

5) Jaké je Vaše pohlaví?

6) Jaký je Váš věk?

7) Jaké je Vaše vzdělání?

Na otázku začínající „*Souhlasíte...*“, „*Myslíte si*“ či „*Řekl/a byste...*“ mohl respondent odpovědět pěti způsoby: „*Souhlasím*“, „*Spíše souhlasím*“, „*Nevím*“, „*Spíše nesouhlasím*“, „*Nesouhlasím*“.

Na otázku „*Vymysleli si podle Vás tvůrci filmu některou či některé z následujících dějových linek?*“ mohli respondenti kromě libovolného počtu variant zvolit ještě možnosti „*Vymysleli si všechny*“ a „*Nevymysleli si žádnou*“.

Možné odpovědi na dotaz „*Jak byste film Masaryk ohodnotili?*“ zněly:

<18

18-25

26-35

36-45

46-60

61+

Pro otázku „Jaké je Vaše vzdělání?“ existovaly tyto varianty:

Základní

Střední odborné bez maturity

Střední s maturitou

Vyšší odborné DiS.

Vysokoškolské Bc.

Vysokoškolské Mgr. / Ing.

Vysokoškolské doktorské PhD.

Jiné

5.2.1 Vyhodnocení

Průzkumu se celkem zúčastnilo 120 lidí, z toho 52 žen a 68 mužů. Čísla neodpovídají genderovému rozložení v populaci.

77 lidí, tedy téměř dvě třetiny z celkového počtu dotazovaných, nevidělo film, ale zná Jana Masaryka. Z toho 44 mužů a 33 žen. Zato všichni věděli, kdo je Jan Masaryk. Více než tři čtvrtiny tohoto vzorku tvoří lidé mezi 18 a 35 lety. Téměř polovina dotazovaných má nějaký stupeň vysokoškolského vzdělání, jednotlivě jsou pak nejčastěji zastoupeni středoškoláci s maturitou. Odpověď na každou z otázek největší podíl respondentů neví, ostatní jsou spíše skeptičtí v otázkách závislosti na kokainu a psychické nevyrovnanosti, naopak se zhoršením vztahů s Benešem a nervovým zhroucením po Mnichově třetina, resp. čtvrtina respondentů spíše souhlasí.

35 respondentů, z toho 20 mužů a 15 žen, film vidělo. Více než polovina z nich si myslí, že film spíše odpovídá skutečným událostem. Dalších přibližně 40 % buď neví nebo spíše nesouhlasí. Zároveň ale cca 80 % odpovídajících uvedlo, že si tvůrci vymysleli alespoň jednu dějovou linku. Nejčastěji nevěří závislosti na kokainu a nervovému zhroucení. Téměř polovině respondentů film spíše pomohl lépe poznat Jana Masaryka. Rovnému počtu lidí (12 a 12) film spíše pomohl nebo spíše nepomohl lépe poznat události z let 1937–1939. Na třetím místě je sedm těch, kterým pomohl. Zastoupení zde mají všechny věkové kategorie, 18–25 a 46–60 tvoří dohromady víc než polovinu. Co do vzdělání odpovídalo opět nejvíce středoškoláků s maturitou (15), stejné zastoupení mají

všechny typy vysokoškoláků a diplomovaní specialisté dohromady. Filmu respondenti průměrně udělili 62 %, což je o 9 % méně procent než na Česko-Slovenské filmové databázi.

Osm respondentů pak nevidělo film ani nezná Jana Masaryka. Pohlaví je rovnoměrně zastoupeno. Šesti odpovídajícím je mezi 18 a 25 lety, věkové skupiny 36-45 a <18 mají po jednom zastoupení. Čtyři z odpovídajících jsou maturanti, dva inženýři / magistři, jeden diplomovaný specialista a jeden bakalář.

V mém sběru dat platí, že věk ani míra vzdělání nijak nekoreluje se znalostí filmu nebo dotazovaných témat. Jsou to naopak vysokoškoláci, kteří společně se středoškoláky s maturitou uvádějí nejčastěji možnost „nevím“.

Už bylo řečeno, že co do pohlaví převažují ve sběru muži a není tak zachována standardní genderová struktura. I od žen se mi však podařilo sesbírat kýžené množství odpovědí a po

5.3 Masaryk v kontextu historické a životopisné tvorby

Masaryk je jen jedním z řady českých životopisných / historických filmů, natočených v uplynulém desetiletí. Fascinace prvorepublikovou, válečnou i raně komunistickou tematikou dala vzniknout snímkům jako *Lidice* (2011), *Habermannův mlýn* (2010), *Milada* (2017), *Lida Baarová* (2016), *Anthropoid* (2016) či nejnovější *Hovory s TGM* (2018). Právě poslední zmiňovaný je *Masarykovi* tematicky blízko (otec a syn), také líčí prvního československého prezidenta v novém světle, ale více v souladu s novými literárními poznatky. Na ně Masaryk, jehož scénář měl původně na starosti Alex Koenigsmark, který však roku 2013 zemřel, v zásadě rezignoval. Jak se však Ševčík vyjádřil pro slovenský deník *Pravda*, historické okolnosti znal, ale nezajímala jej faktografická stránka, nýbrž „významná osobnost ve významné, krizové situaci“⁹¹. S tou pak dramaticky pracuje v souladu se základními vytyčenými charakterovými rysy. Že se mu strategie vyplatila nejen v kontextu s žánrově příbuznými snímky, ukazuje rekord v počtu sošek na Českém lvu 2017.

---

⁹¹ TÓTHOVÁ, Roberta. Režisér Julius Ševčík: Po Janovi Masarykovi sa přešli dejiny. *Pravda.sk* [online]. 2017, 08.04.2017 [cit. 2019-5-9]. Dostupné z: <https://kultura.pravda.sk/film-a-televizia/clanok/425705-reziser-julius-sevcik-po-janovi-masarykovi-sa-presli-dejiny/>

5.4 Recenze filmu Masaryk na vybraných internetových serverech

5.4.1 FDb.cz

Filmová databáze je platforma, která se specializuje na shromažďování zejména českých a slovenských filmů všeho druhu a stáří. V jeho „manifestu“ se dočteme, že zde najdeme „obsazení, popis, televizi (aneb kdy a kde se film objevil či objeví v TV), fotografie, komentáře, hodnocení, hlášky, chyby ve filmu, zajímavosti, odkazy na další stránky o filmu...“⁹² Registrovaný čtenář dostává body, pomocí nichž mohou být jeho hodnocení viditelnější.

Autor recenze⁹³ Tomáš Kordík začíná zmíněním dvanácti vyhraných lvů a malým „rýpnutím“ do Jana Masaryka, aby si nikdo nemyslel, že film pojednává o T. G. M. Dává do souvislosti ocenění s povedenou prací maskérů. Kritičtější již je k dramaturgii. Domnívá se, že existují časové úseky i témata, která by toho o Masarykovi pověděla víc – třeba poslední dny Masarykova života či vztahy s otcem. Vidí problém v akcentování Masarykovy bohémské a „šílené“ stránky na úkor většího zabroušení do psychologických rovin, tím spíš, že právě Ševčík by to podle něj dokázal. Oceňuje však vizuál a serióznost celku, přičemž uvádí dva příklady vhodně poskládaných scén. Vyzdvihuje střihače Marka Opatrného, jenž si dobře poradil s nelineární kompozicí. Na základě nevysvětlení vztahů mezi některými postavami předjímá úlohu diváka jako nezávislého pozorovatele. Nakonec chválí výběr herců a dává filmu, stejně jako produkčně méně nákladné *Lidě Baarové*, sedm hvězd. Tím zároveň zůstává nevyřčené, že z filmu se dalo vytěžit ještě víc.

5.4.2 MovieZone.cz

Stránka prezentující recenze, nové filmy a trailery. Autoři někdy spojují psané s mluveným prostřednictvím podcastů. Mají osobitý, ne vždy formální styl tvorby.

Autor s přezdívkou *RIMSY* v úvodu recenze⁹⁴ vyjmenovává filmy, které by si sošku zasloužily víc. Poté konstatuje funkčnost scénáře v kontextu s narativem, který zřejmě

---

⁹² O filmové databázi. *Fdb.cz* [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/o-filmove-databazi.html>

⁹³ KORDÍK, Tomáš. RECENZE: MASARYK. *Fdb.cz* [online]. 06.03.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/magazin/2017030601-recenze-masaryk.html>

⁹⁴ Masaryk: Recenze. *Film.moviezone.cz* [online]. 08.03.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://film.moviezone.cz/masaryk/recenze>

považuje za historicky věrohodný. Chválí výkon Karla Rodena a zmiňuje jeho symbolickou cestu za lvem poté, co si ve stejném roce ve filmu *Zločin v Polně* zahrál i T. G. M. V protikladu s Kordíkem píše o usedlosti hlavní postavy a ve vztahu otec – syn a tize jména Masaryk vidí jedny z leitmotivů. Oceňuje dobovou stylizaci a politické zpracování, naopak ubral by na hudební složce. I přes kritiku občasně chaotičnosti a přehršle témat film hodnotí pozitivně a doporučuje.

5.4.3 Kinobox.cz

Rozsáhlá filmová databáze, která mapuje i televizní vysílání. Jednou ze služeb je také možnost sledování filmů online. Dlouhá léta vycházel i televizní magazín *Kinobox*.

Recenze⁹⁵ Františka Fuky na úvod chválí Ševčíkovu práci se zvukem, obrazem a střihem. Trochu rušivě na něj působila místy až moc akční zápletka. Na rozdíl od *Lídy Baarové* prý ale ještě není za hranou vkusu. Stejně jako Tomáš Kordík vznáší pochyby nad správností výběru časového vymezení příběhu. Forma podle něj převládá nad sdělením, film jako takový ničím nepřekvapí. Důraz na vysvětlování staví do možné souvislosti s cílením na mladého diváka. Na závěr chválí herecké výkony, myslí si ale, že Ševčík by příště zasluhoval lepší scénář.

5.4.4 Filmserver.cz

Všestranný multimediální web, obsahuje zpravodajské i publicistické sekce. Jednou z rubrik je i makrorecenze, tedy přehled více recenzí na daný film v jednom článku.

Jan Varga ve své recenzi⁹⁶ začíná oceněním plného využití marketingového potenciálu, jenž filmu nepochybně pomohl k tolika oceněním, zároveň ale také odsoudil zajímavé artovější filmy k přehlížení. Následnou rekapitulací Masarykovy politické úlohy v Londýně dochází k závěru, že vymezené filmové období nemohlo nabídnout nic zajímavého, a to se projevilo i na filmu. Vzhledem k vykonstruovaným pasážím věnujícím se americkému sanatoriu považuje za nešťastné, že tato dějová linka nemá žádnou přidanou hodnotu. Na druhou stranu chválí výběr herců, efektní i efektivní vizuál a hudbu. Celkově je podle něj film nevyvážený, místy nepřehledný a podivně pracuje s některými

---

⁹⁵ FUKA, František. Recenze: Masaryk je rozhodně výrazně lepší než Lída Baarová. *Kinobox.cz* [online]. 28.02.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.kinobox.cz/clanek/12382-recenze-masaryk>

⁹⁶ VARGA, Jan. Recenze: Film Masaryk je marketingovým vítězstvím, kvalitami ale neoplývá. *Filmserver.cz*[online]. 15.03.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://filmserver.cz/clanek/12383/masaryk/>

vedlejšími postavami. Končí rekapitulací, kdy znovu chválí herce a technickou stránku, ale neví, na koho film vlastně cílí.

5.5 Komentáře na ČSFD.cz

Československá filmová databáze je webová platforma, jež slouží jako „*databáze filmů, seriálů a televizních pořadů a sociální síť pro filmové fanoušky, jejichž příspěvky – především hodnocení a recenze filmů – jsou veřejné a z obsáhlé databáze filmů tvoří mapu jejich kvality napříč žánry a historickými etapami*“⁹⁷. Založil ji Martin Pomothy v roce 2001. Často je připodobňován k zahraniční databázi IMDb (*Internet Movie Database*), ale Pomothy inspiraci odmítá⁹⁸.

Abychom mohli hodnotit a komentovat filmy na ČSFD, musíme nejprve složit krátký test z filmové teorie. Z odpovíme-li ve vymezeném čase osm správných odpovědí z deseti, zobrazí se nám následující text: „*Právě jsi úspěšně prošel ČSFD testem. Odted můžeš filmy v databázi komentovat svými vlastními výroky. Snaž se v nich prosím zdůvodnit, proč film hodnotíš tak, jak jej hodnotíš a snaž se být při tom pokud možno co nejméně vulgární. Přejeme hezký den.*“⁹⁹ Nechceme-li komentovat, můžeme film ohodnotit pouze hvězdami. Je obvyklé, že ke komentáři připojuje hodnotitel i počet hvězd. Kromě potřeby ctít slušné vyjadřování má komentující v zásadě volnou ruku, jak k hodnocení přistoupit. V realu se tedy jednotlivé komentáře mohou výrazně lišit délkou i obsahem.

Dobře je to vidět i u komentářů k filmu *Masaryk*. K dnešnímu dni (9. května 2019) jej okomentovalo 473 uživatelů, 8961 uživatelů pak pouze „ohvězdičkovalo“. V průměru má *Masaryk* 71 %, což je v rámci českých filmů slušné číslo. Například uživatel Spiker01 byl filmem evidentně nadšen a rozhodl se vypsát jen to pozitivní: „*Fantastická hudba, kamera, výprava, kostýmy. In + exteriéry a především bravurní režie, která se v českých kotlinách jen tak nevidí. Užival jsem si to od začátku do konce.*“¹⁰⁰ Nesmíme pominout

---

⁹⁷ Česko-Slovenská filmová databáze. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesko-Slovensk%C3%A1_filmov%C3%A1_datab%C3%A1ze

⁹⁸ TŮMA, Ondřej. Martin Pomothy: ČSFD.cz je pro mě jen koníček, ne byznys!. *Penize.cz* [online]. 31. 3. 2012 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/spotrebitel/233640-martin-pomothy-csfd-cz-je-pro-me-jen-konicek-ne-byznys!>

⁹⁹ FALTÝNEK, Lukáš. Tak jsem filmový znalec – prošel jsem testem na ČSFD. *Lukas.faltynek.com* [online]. 2008, 4. 12. 2008 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <http://lukas.faltynek.com/2008/12/04/tak-jsem-filmovy-znalec-prosel-jsem-testem-na-csfd/>

¹⁰⁰ Spiker01. Komentáře uživatelů k filmu (473). *Csfd.cz* [online]. 14.9.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z:

uživatele POMO neboli samotného Martina Pomothyho. Jeho komentář jde přímo k věci – zamýšlí se nad obsahem, vyzdvihuje hlavní přednosti, zmiňuje se i o scénáři a lokalitách¹⁰¹. Kdyby do textu vložil ještě informaci o autorovi, byl by jeho text téměř na úrovni krátké recenze. Další autorská vsuvka, která může jinak odborný a koherentní komentář pasovat na pouhý fanouškovský výkřik, je nespisovná čeština, popřípadě též pravopisné chyby. To vše najdeme u uživatele Enšpígl, třeba ve větách „Musím říct, že jméno Juliuse Ševčíka mě nenaplňovalo příliš velkým optimismem, ale je to mladej kluk,“¹⁰² nebo „Stupňující gradace a emotivní složka dělají svoje...Nejedná se o žádní moderní politický thriller“¹⁰³ (chyba je ve větě skutečně cíleně, **pozn. aut.**)

Oproti recenzím je u uživatelských komentářů patrnější formální i obsahová nejednota. Je rozdíl psát pro živobytí v redakci za striktně daných podmínek a hodnotit pro radost filmy ve volném čase. Úhel pohledu, který si druhá skupina může pro psaní zvolit, je prakticky libovolný. Proto ti, kteří byli filmem citově vyždímáni, klidně nenapsali nic k filmu a místo toho se pustili do politicko-historických úvah. Byli i tací, pro něž film představoval překvapivé první bližší setkání s Masarykovým životním příběhem¹⁰⁴. Vycházeli přitom z předpokladu, že vše se odehrálo podle pravdy. Proč by také nevycházeli, když film začíná titulkem „*podle skutečné události*“. Někteří ale fiktivní pozadí (v tomto případě sanatoria) chápali a filmu proto snižují hodnocení¹⁰⁵. Nakonec možná nejstřízlivěji si mohli film užít ti, kteří si nenechali hrát na vlasteneckou strunu ani se nepohoršovali nad množstvím fabulací, ale Na čem se vůči filmu přívětivě naladění uživatelé dost shodovali, byly dobré herecké výkony, vhodně dávkovaná hudba a kvalitní kamera. Druhý pól diváckého spektra naopak kritizoval nedostatek akce, nikam nesměřující děj a v případě dobrého povědomí o historických událostech často také neakceptovatelnou nepřesnost.

<https://www.csfd.cz/film/134042-masaryk/komentare/?comment=10631981>

¹⁰¹ POMO. Komentáře uživatelů k filmu (473). *Csfd.cz* [online]. 17.3.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/134042-masaryk/komentare/?comment=10640271>

¹⁰² Enšpígl. Komentáře uživatelů k filmu (473). *Csfd.cz* [online]. 27.12.2016 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/134042-masaryk/komentare/?comment=10571559>

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Lukkyn. Komentáře uživatelů k filmu (473). *Csfd.cz* [online]. 9.10.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/134042-masaryk/komentare/?comment=10774087>

¹⁰⁵ StarsFan. Komentáře uživatelů k filmu (473). *Csfd.cz* [online]. 1.5.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/134042-masaryk/komentare/?comment=10674659>

6. Výstup z kritického přijetí snímku

Můj výstup je takový, že film *Masaryk* vzbudil celkem rozporuplné reakce, a to jak na ČSFD, tak mezi recenzenty. Čist hodnocení Rimsyho z *Moviezone* a Františka Fuky z *Kinoboxu* budilo dojem, jako kdyby oba sledovali jiný film. Stejně tak na komentář jednoho uživatele o znamenitém vlasteneckém snímku reaguje druhý, že šlo o nikam neplynoucí nudu. Možná svůj díl viny nese, že Julius Ševčík nedokázal divácké obci pořádně vysvětlit, co chtěl vlastně vyjádřit. Nemálo uživatelů na ČSFD dalo filmu „plný počet“ a radovalo se z monumentální a precizní rekonstrukce zkázy prvorepublikového Československa. Evidentně jim však uniklo, že středobodem příběhu byl Jan Masaryk a veškeré dění kolem do nějaké míry podléhalo nástinu Masarykova psychologického profilu. A máme-li charakter, o němž víme, že jeho cesta povede do sanatoria, měli bychom se ptát, jakými vypravěčskými prostředky jej tam autor dostane. Bylo by podstoupení Sudet dostatečným důvodem ke zhroucení, pokud by naše politická scéna zůstala jednotná? Nebo by byla pravděpodobnějším motivem zrada zevnitř? Zrada člověkem, jehož se měl dle slov umírajícího otce Masaryk držet – Edvardem Benešem. Sice historická smyšlenka, ale pro potřebu dramatické zápletky podle Ševčíkova gusta zcela vhodná.

Je to nakonec kritik uměleckého díla, jenž by se během svých rešerší měl snažit co nejlépe snažit pochopit daného autora. Pokud tak neučiní, je odkázán jen na svoje vidění světa, které může být od toho tvůrce diametrálně odlišné. I já asi budu ten případ, protože Ševčíkova metoda odporuje mé úctě k autentické dějinné výpovědi.

Co tedy film přinesl nového? Přináší zamyšlení budoucím tvůrcům filmů s historicko-životopisnou tematikou, jakým způsobem vybalancovat potřebu dramatické realizace scénáře a maximálního zachování historické fakticity. Protože zvítězí-li forma nad obsahem neboli atraktivní fikce nad uměřenou pravdou, má pak ještě vůbec smysl točit životopisné filmy?

Závěr

Analýza internetových filmových recenzí a komentářů je velmi zajímavý proces, během něžž člověk pozná mnoho způsobů, jak se ke kritice postavit. *Česko-Slovenská filmová databáze* je toho typickým příkladem. Najdeme zde komentáře všeho druhu – dlouhé, krátké, pozitivní, negativní, vtipné, vážné. Formální požadavky jsou oproti recenzi minimální – nebuďte sprostí a zbytek je na vás. Ale co je opravdu klíčové pro kvalitní zhodnocení díla?

Na počátku analýzy jsem si myslel, že si prostě pročtu všechny recenze a komentáře, sepíši nejčastěji se opakující myšlenky a z nich vytvořím výstup. Brzy jsem zjistil, že něco podobného je možné pouze u recenze se svými striktními pravidly. Ale pak mi došla ještě jedna zcela klíčová věc. Nemohu analyzovat kritiku daného filmu, dokud se neseznámím se záměry režiséra.

Film Masaryk, kterému jsem se věnoval, je toho zářným příkladem. Musel jsem se tedy seznámit s motivy Julia Ševčíka zpracovat příběh o Janu Masarykovi tak, jak jej zpracoval. Toto poznání mi následně pomohlo s rychlejším vyhodnocením komentářů.

Nad otázkou, co film přinesl nového, jsem se pak zamyslel na úplném konci ve stejné kapitole. Odpověď je totiž podle mého názoru velmi stručná, ale zásadní.

Ve druhé praktické části jsem utvořil internetový dotazník. Měl tři interaktivní části a cílem bylo zjistit, zda respondenti viděli film Masaryk a co si myslí o problematických částech filmu, které jsem dříve vymezil. Podařilo se mi shromáždit 120 respondentů, z nichž bylo 68 mužů a 52 žen. Byl to vzorek lidí nejrůznějšího věku a typu vzdělání, takže věřím, že hypotéza, kterou jsem formuloval, může být platná i ve větší náhodně vybrané populaci.

Summary

Analysis of internet movie reviews and comments is a very interesting process, during which one reckons lots of ways how to approach critics. The *Česko-Slovenská filmová databáze* is a typical example of it. We can find all sorts of comments here – long, short, positive, negative, funny, serious. Formal requirements are minimal in comparison to the review – just don't be vulgar and the rest is up to you. But what is really fundamental for a quality piece of art evaluation?

In the beginning of analysis I thought I would just read through all the reviews and comments, write the most frequently circling thoughts and create an outcome out of them. Soon I realised that such a thing is possible only with review with its strict rules. But then I found out about one more very key issue. I can't analyse a critic of any movie unless I find out about the director's intentions.

A *Masaryk* movie I was writing this thesis about is a prime example of this. So I had to get familiar with Julius Ševčík's motives to create a storyline about Jan Masaryk the way he did. This recognition then helped me with faster evaluating of comments.

In the very end of the same chapter, I thought about whether the movie brought something new. I believe the answer is brief but fundamental.

In the second practical part I created an internet questionnaire. It had three interactive parts and the goal was to find out whether the respondents have seen the *Masaryk* movie and what they think about some problematic movie parts I specified earlier. I managed to gather 120 respondents, out of which there were 68 men and 52 women. It was a sample of people of the most various age and education level, so I believe the hypothesis I have formulated can be valid even in a bigger selected sample.

Použitá literatura

Odborná literatura:

- 1) ARISTOTELES. *Poetika*. Praha: Gryf, 1993. ISBN 80-85829-01-0. 67 s.
- 2) BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3028-8. 448 s.
- 3) BORDWELL, David, THOMPSONOVÁ, Kristin. *Umění filmu: Úvod do studia formy a stylu*. Přeložili Petra DOMINKOVÁ, Jan HANZLÍK, Václav KOFROŇ. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění, 2011. ISBN 978-0-07-338616-4. 679 s.
- 4) CARRIERE, Jean Claude. *Vyprávět příběh*. 1. vydání. Praha: Národní filmový archiv, 1995. ISBN 80-7004-081-5. 211 s.
- 5) FIELD, Syd. *Jak napsat dobrý scénář: Základy scenáristiky*. Přeložil Lukáš HOUDEK. 1. vydání. Praha: Rybka Publishers, 2007. ISBN 80-87067-65-7. 277 s.
- 6) FREYTAG, Gustav. *Technika dramatu*. Praha: Ústav pro učebné pomůcky průmyslových a odborných škol, 1944. 179 s.
- 7) HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. Moravská zemská knihovna. ISBN 80-85983-76-1. 253 s.
- 8) HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora. *Slovník žurnalistiky: Výklad pojmů a teorie oboru*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2017. Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-246-3752-5. 301 s.
- 9) KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4446-2 (pdf). 353 s.
- 10) LOCKHART, Robert H. B. *Jan Masaryk: Osobní vzpomínky*. Krnov: Vladimír Kořínek, 2003. ISBN 80-903184-2-8. 90 s.
- 11) LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 2002. ISBN 80-7319-020-6. 356 s.
- 12) MASARYK, Jan, OLIVOVÁ, Věra. *Depeše z Londýna 1938*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 1996. ISBN 80-901733-8-1. 120 s.
- 13) MISTRÍK, Jozef. *Žánre vecnej literatúry*. 1. vydání. Bratislava: Slovenské

- pedagogické nakladatel'stvo, 1975. 212 s.
- 14) MONACO, James. *Jak číst film: svět filmů, médií a multimédií: umění, technologie, jazyk, dějiny, teorie*. 1. vydání. Praha: Albatros, 2004. Albatros Plus. ISBN 80-000-1410-6. 740 s.
  - 15) NOVOTNÝ, David Jan. *Budování příběhu aneb demiurgie versus dramaturgie*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978-80-246-1306-2. 234 s.
  - 16) NOVOTNÝ, David Jan. *Chcete psát scénář?* 2. vydání. Praha: Akademie múzických umění, 2000. ISBN 80-85883-52-X. 174 s.
  - 17) OSVALDOVÁ, Barbora. *O komentáři, o komentátorech (kolektivní monografie k žánru)*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-246-2237-8. 109 s.
  - 18) OSVALDOVÁ, Barbora, ČEŇKOVÁ, Jana. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. 1. vydání. Praha, Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2754-2. 189 s.
  - 19) PTÁČEK, Luboš. *Panorama českého filmu*. 1. vydání. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80-85839-54-7. 514 s.
  - 20) SOUKUP, Lumír. *Chvilé s Janem Masarykem*. 1. vydání. Praha: Karolinum, Univerzita Karlova pro Ústav dějin UK, 1994. ISBN 80-7066-892-X. 117 s.
  - 21) ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. 1. vydání. Novinář, 1980. 349 s.
  - 22) VLAŠÍN, Štěpán, Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV. *Slovník literární teorie*. 2. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1984. 468 s.

Internetové zdroje:

- 1) ČERNOVSKÝ, M. Jan Masaryk - film vs. realita (výsledky průzkumu). VypInTo.cz [online]. 2019. Dostupné z <https://jan-masaryk-film-vs-realita.vypInTo.cz>.
- 2) Česko-Slovenská filmová databáze. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesko-Slovensk%C3%A1_filmov%C3%A1_datab%C3%A1ze
- 3) FALTÝNEK, Lukáš. Tak jsem filmový znalec – prošel jsem testem na ČSFD. Lukas.faltynek.com [online]. 2008, 4. 12. 2008 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <http://lukas.faltynek.com/2008/12/04/tak-jsem-filmovy-znalec-prosel-jsem-testem-na-csfd/>

- 4) FREYTAG, Gustav. Technika dramatu [online]. Přeložil Jaroslav ŽERT. Praha: Ústav pro učebné pomůcky průmyslových a odborných škol. 1944 [cit. 2019-05-04]. Knihovna Divadelního prostoru, sv. 6. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/jaro2016/DVQ024K/um/Gustav_Freytag_-_Technika_dramatu.pdf
- 5) FUKA, František. Recenze: Masaryk je rozhodně výrazně lepší než Lída Baarová. Kinobox.cz [online]. 28.02.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.kinobox.cz/clanek/12382-recenze-masaryk>
- 6) <https://www.totalfilm.cz/2017/02/reziser-masaryka-julius-sevcik-lidskych-pribehu-se-nebojim-video/>. Režisér Masaryka Julius Ševčík: Lidských příběhů se nebojím (video)
- 7) KONČELÍK, Jakub. Zákon o postavení redaktorů a o Svazech novinářů [online]. Národní shromáždění republiky Československé. 1947 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://www.koncelik.eu/zakon-101-1947/>
- 8) KORDÍK, Tomáš. RECENZE: MASARYK. Fdb.cz [online]. 06.03.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/magazin/2017030601-recenze-masaryk.html>
- 9) MOTÝL, Ivan. Masaryk šňupal kokain, jeho smrt je ale pořád záhadou. Tyden.cz [online]. 10.03.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/masaryk-snupal-kokain-jeho-smrt-je-ale-porad-zahadou_420968.html
- 10) O filmové databázi. Fdb.cz [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.fdb.cz/o-filmove-databazi.html>
- 11) RED. Režisér Masaryka Julius Ševčík: Lidských příběhů se nebojím (video). Totalfilm.cz [online]. 24. 2. 2017 [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.totalfilm.cz/2017/02/reziser-masaryka-julius-sevcik-lidskych-pribehu-se-nebojim-video/>
- 12) SOUKUP, Jiří. Jiří Dufek: Několik základních dramaturgických pojmů. Famu.cz [online]. [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: https://www.famu.cz/media/Texty_k_%C3%BAvod%C5%AFm_do_oboru_scen%C3%A1ristika_a_dramaturgie.pdf
- 13) Spiker01. Komentáře uživatelů k filmu (473). Csfid.cz [online]. 14.9.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.csfid.cz/film/134042-masaryk/komentare/?comment=10631981>
- 14) TÓTHOVÁ, Roberta. Režisér Julius Ševčík: Po Janovi Masarykovi sa prešli dejiny. Pravda.sk [online]. 2017, 08.04.2017 [cit. 2019-5-9]. Dostupné z: <https://kultura.pravda.sk/film-a-televizia/clanok/425705-reziser-julius-sevcik-po-janovi-masarykovi-sa-presli-dejiny/>
- 15) TŮMA, Ondřej. Martin Pomothy: ČSFD.cz je pro mě jen koníček, ne byznys. Peníze.cz [online]. 31.3.2012 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitel/233640-martin-pomothy-csfid-cz-je-pro-me-jen-konicek-ne-byznys>
- 16) VARGA, Jan. Recenze: Film Masaryk je marketingovým vítězstvím, kvalitami ale neoplývá. Filmserver.cz [online]. 15.03.2017 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://filmserver.cz/clanek/12383/masaryk/>
- 17) ŽÁKOVÁ, Eva a kolektiv. Mapování kulturních a kreativních průmyslů v ČR, II. svazek [online]. 1. vydání. Praha: Institut umění – Divadelní ústav. 2015 [cit. 2019-05-04]. ISBN 978-80-7008-354-3. Dostupné z: <https://prospero.divadlo.cz/e-publikace-ke-stazeni/mapovani-kulturnich-a-kreativnich-prumyslu-v-cr-ii-svazek/>

Archivní zdroje:

- 1) AÚTGM, BA, KOR, kart. 55

Diplomové práce:

- 1) RADVÁKOVÁ, Tereza. *Filmová recenze a mediální partnerství* [online]. Praha, 2010 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/86892>. Bakalářská práce. Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Václav Moravec, s. 23.
- 2) RADVÁKOVÁ, Tereza. *Vliv mediálního partnerství na obsah filmové recenze* [online]. Praha, 2013 [cit. 2019-05-06]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/111973>. Diplomová práce. Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Michal Šobr, s. 19.

Sekundární citace:

- 1) CRANEOVÁ, Sylvia, E. Československo – Kovadlina studené války. Rukopis, s. 493. cit. In: KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal.